

СРПСКИ НАРОД

ПРОБЛЕМ СРПСКОГ НАРОДА

БУДИМО СРБИ, АЛИ И ЉУДИ

Зборник, али и новинарски и политички рад у Србији и јужној Италији

Када је на једној политичкој конференцији у Београду, после Анексионе кризе, а пре Балканског рата, један господин рекао да је српски проблем „најтежи проблем у Европи“, он је рекао једну истину, али истину која је већ била позната и призната.

Под српским проблемом имамо се разумети проблем српског ослобођења и уједињења, а тада је томе било на путу толико препрека да се то ослобођење и уједињење могло сматрати као права утопија.

Али велики Гете је рекао: „Оно што је данас утопија, сутра може бити стварност“, а други философ Шанфор рекао је: „Нико није тако срећан ни тако несрећан као што мисли да је“.

Судбина једног народа зависи на првом месту од њега самог, али људска воља то је само једна компонента у људском животу, а главну компоненту чине прилике које се развијају независно од наше воље.

То је изражено у оној максими народне мудрости која гласи: „Човек каже а Бог располаже“.

То се и овако формулише: „Све зависи од стицаја прилика“ (мало хиперболично).

Прилике су се после анексије развијале повољно за нашу народну ствар, и наш национални сан постао је 1918 године стварност.

Ми смо створили царство веће него што смо га икад имали у својој историји. Један је страни политички писац међутим, учинио ову напомену: „А да ли ће (Срби) моћи одржати га?“

Значајно питање! Из искуства, из приватног живота, знамо да је лакше стећи него стечено сачувати, а у томе смислу говори и светска политичка историја.

Данашњи рат ставио је нашу политичку мудрост на пробу. Српски политичари имали су да положе испит. И они су га рђаво положили.

Они су мислили да треба водити исту политику, или истим путевима као у прошлом светском рату, а заборавили су да исто није увек исто и да једно сретство које је добро у једној ситуацији може бити врло рђаво у промененим приликама.

Енглеска оријентација била је за нас убиствена, а после најновије промене у енглеској политици на Балкану она је елиминисана.

Међутим откако је Совјетска унија ступила у рат неки наши људи заносе се совјетском ори-

Једна објективна посматрач збивања у нашој земљи мора признати изванредан полет који је учинила Србија за последње непуне три године на свима пољима своје делатности. При томе не треба смести с ума, да је тај прогрес учињен под најтежим околностима које се могу замислити у једном страховитом рату, који бесни свуда око нас.

Ако свему томе додамо и оно непрестано рвање са партизанима и другим нежељеним елементима у земљи и ван ње, тек се тада могу правилно оценити напори које је Србија учинила преко својих синова за своје сређивање и данас чини, да би у њој зацарио мир, ред и слобода.

Има две карактеристичне одлике српског народа, које су му омогућиле да овај прогрес учини ефикасним и корисним. Српски народ је конструктиван и антибољшевички. Вредан је као кртица, нарочито наш земљорадник и бескомпромисни је борбац у борби против комуниста. Наши сељаци никад партизане не зову својим правим именом, него увек „нечастиви“. Под појмом „нечастиви“ он подразумева последњег човека, одвојеног од куће, земље и народа. Зато га смртно мрази и онда, кад му сином на то нагнат, пружа парче хлеба или га пушта у кућу на преноћиште.

Благод рећи тим својим дивним особинама, српски народ успео је за релативно кратко време, са готово никекивим средствима, да обнови своју земљу,

јентацијом (коју они еуфемистички називају „руском“).

Нова људост!

Совјетски режим то је негација народности, а како је совјетски експонент на Балкану фамозни Јосип Броз-Тито, из реда познатих србодера и који се и својим пројектованим уставом Југославије обележио као непријатељ Српства, то совјетску оријентацију за нас, Србе, чини нарочито рђавом.

Ми треба да се одрекнемо своје историје, својих традиција, свога имена, једном речју своје народности.

Стога се онима који нам препоручују совјетску оријентацију мора довикнути: ни гуди ни гудала вади.

Остаје немачка оријентација.

Ми смо имали рат с Немачком (нашом кривицом), али Немачка пошто је победила, није дирала у нашу народност, напротив она је омогућила рестаурацију Србије.

Основна идеја немачког националног социјализма то је идеја Нације, и данашњи управљачи Немачке остају верни тој идеји како у својој домаћој политици тако и у својој политици према другим народима.

Крста, Цицварић

уведу ред и створи мир уз максималну производњу свега онога што је потребно за правилну и довољну исхрану у овим тешким временима. То су му призли пријатељи и непријатељи. Истина, да све ово што је учинио српски народ, није још довољно за потпуно благостање, али овакав рад створио је могућност читавом народу, да преживи тешке дане у којима се налази и дао му основу да после рата своје ране што лакше излечи и преболи, а то много значи!

Па кад је све то тако, онда данас нико нема права да српски народ омета у његовом конструктивном подизању, сређивању и смирењу. Нико, а најмање они, који су у првом реду позвани да и сами о томе бригу брину. Било је то лепо створити један национални фронт у Србији и јуначки се ухватити у коштак са бољшевичком аждаом.

Али тај национални фронт, није никаква дворезина живота водених цветова, који се факирском вештином појављује и нестаје, него једна историска вужност трајне вредности намењена добру српског народа.

Као такав, национални фронт мора и треба да је највећа светиња сваком Србину, а најдража светиња његовим творцима, малим и великим.

Србија ће се брзо опоравити и бити срећна само онда, ако то створено народно дело будемо поштовали и чували као зеницу у свом оку. Јединствен рад на том пољу треба да донесе олакшања нашем народу, који је толико пропатно у борби разних међусобних струја своје средине. Нарочита олакшања у погледу терористичког мрцварења и отимачине од стране комунистичких бандита сврстаних у партизанским редовима. Српски грађанин треба да осети благодети српске слоге и делања, а то је могуће само онда, кад је његова сигурност у дому, на њи и друму потпуна. Не само у погледу сигурности живота, него и у погледу обезбеђења његове имовине, плода његових вредних руку и зноја.

Постоје могућности правилне исхране свих националних бораца на терену редовним путем, без прибегавања реквизицији, отимачини ил насилном гошћењу. Народ треба да предахне мало и да види разлику у стању које је владало за време комунистичког пировања и садањег, кад му заштиту пружају национални борци и његови браниоци. Из таквог природног односа рађа се међусобна поштовање, па и љубав народа за своје борце и браниоце. Наслеђено зло не сме се подржавати, него се мора коренито лечити. Наш је народ природно врло бистар и лако му је да подвуче разлику у третирању и довањању, па према томе да повећа или смањи своје симпатије, а о народном расположењу дјас, мора се водити строго рачуна.

То је све, што се тиче нашег унутарњег међусобног односа. Али има исто тако и других врло деликатних ствари о којима

морамо водити рачуна у интересу нације и њене будућности. Најмање је данас моменат да се држе јавни зборови у циљу пречишћавања личних односа, јер се на тај начин ствара зла крв у народу. Ако је коме, после ових ових несрећа, које су нам прешле преко главе, стало и до тога, па Боже мој, биће, увек времена за то, само доцније, под другим условима и могућностима. Данас је српски народ једини наш објект, који мора да апсорбује сву нашу свагу, намет и знање, како би његово снасење било потпуно.

Што мање говоримо и прича, много више мравље вредности и кртичног рада, то је данашња потреба српског народа.

Ту Србији лежи једини спас. Ко данас тупи језик кад мишица треба да замане није пријатељ свог народа, јер од празних причања нема велике хасне, али може бити велике штете. Зборисања су нас и довела додле, за го треба престати са тим сипањем отрова у народну душу, јер је она и без тога доста отрована.

Напоследку, да укажемо и на последњу грешку коју праве или извесне групе, или извесне вође група у свом делању. Нико нема права да буде већи католик од Папе. Појединачни рад група мора се саобразити општим смерницама које се дири-

гују са једног места, јер се само на тај начин може корисно послужити земљи. Све што се уради противно томе, чиста је негативна ствар по опште добро. Заклањати се за неодговорност, па чинити и такве подвиге који изазивају сумњу или још горе, који повлаче строге против-мере, за сваку је осуду, јер они руше оно, што је тешком муком стечено. Тако што, прави српски патриота неће и не сме радити.

У најбољој намери све смо ово изнели, не наводећи ништа конкретно, ништа лично, да опомнемо оне којих се тиче, како би саобразили свој рад општем раду у интересу нашег народа. Све је ово овде начелне природе, али за сваку примену има оправдања, јер су нам случајеви познати.

Ко данас омета рад на сређивању тешких ратних прилика, ко својим испадима слаби народно поверење и спречава братску слогу, тај није пријатељ земље и народа, није патриота, тај врши тежак злочин према својој рођеној отаџбини. Срећа је наша, што многи то несвесно раде па ће поправити своје грешке, док ће оно мало злонамерних људи тешко испаштати своје грехове, јер Србија уме да благосиља, али уме и да кажњава.

Стари ратник

Перфидан посао

Совјети се, изгледа, не задовољавају утицајном сфером коју су им признали Англоамериканци на конференцијама у Москви и Техерану. Плански они продире све дубље у Средоземље: из својих пропагандних централа у Каиру и Алжиру они дејствују разборно у толикој мери, да успевају ометати многе политичке потезе Енглеза.

Вишински, који све чешиће борави у Јужној Италији, успео је да стекне осетан утицај на Бадолову владу и оживи комунистички рад у Јужној Италији, која је под окупацијом Англоамериканаца. Већ је у Напуљу отворен и комунистички универзитет, а Бадоло је изјавио да нема ништа против да претставници комуниста уђу у његову владу. Плодови високог одликовања које је Виктор Емануел дао Стаљину већ се осећају.

Радио Бари, у нарочитој емисији за италијанске раднике, објављује да је Вишински ставио маршалу Бадолоу у изглед долазак једне совјетске дивизије која треба да се бори за ослобођење Италије. Ова дивизија не би била под командом енглеских и америчких официра, него под командом совјетских официра, а изгледа, да би се састојала од италијанских комуниста који већ рале пуном паром.

Интересантно је да истовремено комунистички лист у Напуљу Чивилта протетарија доноси један напис у коме покушава да докаже како никада у Совјетској Унији није било прогона и убиства свештенства било које конфесије. Жели се доказати да су

сви гласови о томе само пука измишљотина која не одговара истини. Даље се жали на отсуство сарадње између Ватикана и Москве и истиче како Москва није крива што „две најјаче духовне силе у свету још нису повезане међусобним дипломатским контактом.“

Стаљин је ову целу ствар замислио овако: он ће попустити привидно религиозним склоностима католика да би помоћу тога подигао свој престиж код католичких маса у Пољској и Италији. С тим циљем организоване су посебне емисије на московском радију намењене католицима у Пољској. Оне се одржавају приликом сваког већег хришћанског празника и то на пољском језику. Пошто је на чело украјинског комесаријата за спољне послове поставио Корнејчука који је ожењен пољском комунистичком Вандом Василевском, Стаљин сада покушава да ублажи нерасположење пољских маса према совјетској власти.

Када православне цркве и исламски свет нису најетели на бољшевички лепак, Стаљин сада покушава да се претстави као пријатељ католичке цркве и радио би видео остварене добре односе са Ватиканом. Он мисли, да му је свако средство дозвољено да би постигао жељени циљ.

Остајући увек код главног циља — проширења подручја светске револуције — Стаљин према разним земљама примењује разне тактике. Пошто је свет прозreo његове намере све му тактике пропадле. Пропаће и ова.

ПРОМАШЕН ЦИЉ

Совети, ипак, немају много среће са својим тактизирањем. У времену припремања Совјетске Уније за овај рат они су много били говорљиви, а домаћа њихова и светска јавност је то бележила, тако да се данас тачно зна шта је био њихов програм и шта су остале њихове неизменљиве тежње. Још 1919 године први пут оснивање Коминтерна, у првом члану њеног правилника, изражен је јасно циљ њеног оснивања и њеног рада. Тамо је речено: „Оснивање треће комунистичке интернационале није ништа друго, него први степен остварења интернационалних совјетских република и победе комунизма у целом свету.“ Десет година касније то је потврђено на једној седници Коминтерне где је истакнуто, да је циљ рада комунистичке партије да оствари светску револуцију ради успостављања светске диктатуре пролетаријата.

Коминтерна је замисљена као главни штаб светске револуције. Димитров, секретар Коминтерне, на Конгресу Коминтерне 1935 године, рекао је да је Стаљин главни шеф овога штаба коме је циљ да оствари светску револуцију. Четири године касније, у децембру 1939 године, Молотов је изрично рекао: „За интернационални комунистички покрет Стаљин није само вођа болшевиизма у Совјетској Унији, него и природни вођа светског комунизма.“ Степик, главни шеф политичког школовања у комунистичкој партији Совјетске Уније дао је јасну дефиницију ове државе, када је рекао: „Совјетска Унија је рођена за светску револуцију.“

А сам Стаљин 1940 године, према „Извештајима“ од 9 маја, означио је црвену армију као армију светске револуције. „За разлику од других армија црвена армија има једну особеност, а та је да је она оружје за учвршћење власти радника и сељака, за учвршћење диктатуре пролетаријата у целом свету. Наша војска је војска ослобођења свих радника у целом свету.“ Још јасније Стаљин је циљ овога рата, за који се он дуго припремао, изнео у тајној заповести из фебруара прошле године, где је рекао: „Наш једини циљ био је и остаје светска револуција, диктатура пролетаријата у целом свету.“

Нова промена совјетског устава којом се тобоже одступа од ових основних, заветних, принципа болшевишке политике требала би да буде неки демант свега овога. Уствари, она је само један тактички потез, који није могао постићи одређену сврху баш због тога што се јасно и добро зна шта хоће Стаљин и болшевишке партије. Давање извесних широким самоуправа појединим федеративним републикама треба да послужи као замаха за околне народе, које енглеска политика све више пренушта утицају болшевиизма. Међутим, већ данас је јасно о чему се овде ради — ради се о постепеном болшевицирању Европе — пошто совјетско вођство „гледа“ почиње долазити до уверења да из овога рата не може изаћи као победник.

И овај се пут десило, као и увек досада, да су браво откривени праси смерови болшевишког тактизирања. То, уосталом, и није нарочито тешко људима који процењују поједине политичке потезе Стаљинове у континуитету са органским развојем болшевишке политике уопште. Само тако посматран и процењиван Стаљин може бити правилно схваћен и на време осушечен у својим намерама.

М. Б.

МОСКОВСКЕ БОМБЕ

Уморан Черчил је пошао у Техеран и поред свог умора. Болестан Рузвелт је пошао тамо и поред тога што је морао да жртвује свој углед путујући у Стаљиново претсобје. Све су учинили Британоамериканци како би очешљали московског Ђурђијана, који је својом неуљудном појавом отежавао Черчил—Рузвелту увођење болшевику у углашен свет.

Рузвелт и Черчил нису могли после те конференције да даду такве изјаве које би се могле разумети као знак њиховог задовољства са суштиним тежеранским постигнућима. Дате изјаве су биле прилично мршаве. И зато целокупна штампа Британоамериканаца после неколико дана обилгатних испољавања задовољства почела је да испољава прво нервозу, а затим незадовољство.

Сада та штампа пише о томе да је Стаљин после Техерана остао исти као што је био пре Техерана, а можда је постао још и горџи. Заиста, Стаљин је постао сада бацач бомби.

Прву бомбу је бацао у правцу Пољске, убивши све енглеске наде у неки компромис између пољског и совјетског гледишта. Другу бомбу је бацао склопивши са Бенешом један уговор који доказује да Москва не жели да се саветује са Лондоном и Вашингтоном по питању односа између Совјетске Уније и европских народа.

Ова бомба после своје прве експлозије експлодирала и даље, као да има апарат за темпирење: Бенеш сада говори о некој унији Чешке и Пољске са Украјином и Белорусијом, т. ј. ради на одузимању Енглезима последњих шанси у њиховој политици према Пољској.

Трећа бомба је била вест из Москве о тобожњим преговорима о миру између Енглеске и Немачке. У Европу је стигла само вест, док се, међутим, у Совјетској Унији била подигла читав кампања против Британије. Та кампања је требало да докаже совјетским људима да се Стаљин није дао очешљати у Техерану.

После те бомбе пала је опет једна нова: московски Кремљ је почео да напада Ватикан. Овај случај је веома карактеристичан. Нападајући Свету Столицу због њеног држања према комунизму, Стаљин поставља у својој земљи једног католичког бискупа потпуно независног од папе. Треба знати дух и историју католицизма и тек онда се може схватити

под каквим политичким притиском налазе се католици у Совјетској Унији, када морају да признају свог бискупа за „совјетског папу“, независног од римског папе. Постављајући тог „крхавог кнеза“, болшевици стављају на знање Ватикану да се може воспоставити подређеност тог кнеза римској курлији онда, када римска курлија буде успоставила односе са Совјетском Унијом, такве односе какве жели Москва.

Све те бомбе дају основа часопису Либерте да каже да је „Стаљин реалиста све до цинизма“.

Али, његов цинизам и његов реализам не могу више да утичу на свет тако, како би он то хтео. На пример, његов трик са увођењем федерације направио је на веома слаб пријем код светске јавности. (Осим тенденциозних чланака у неким листовима који препоручују малим народима, па чак и средњим народима, да се одрекну свог суверенитета и да се изјасне за ступање у Стаљинову федерацију.)

Нарочито је рђаво деловао факат да је за комесара спољних послова Украјине постављен Корнејчук. Не зато, што је тај човек познат као непријатељ Пољака, већ зато што се тим постављењем показало да сви ти комесари морају бити људи из московског комунистичког апарата. Ниједна од федеративних земаља неће до бити могућност да постави свог човека на место комесара. А то значи да неће бити ни сенке федерализма у Совјетској Унији.

Из Стаљиновог говора види се потпуно јасно да федеративне републике Совјетске Уније неће имати своја претставништва у свима земљама, него само у оним, где за то постоји потреба. Ово значи да ће новостворени „дипломати“ из Азарбејџана, Туркменистана, Узбекистана, Казахстана итд. отићи у земље Блиског Истока да би тамо вршили комунистичку пропаганду, спекулишући са муслиманским паролатама.

„Дипломати“ Украјинске и Белоруске републике биће додати Бенешу и неком пољском претставништву (као што је на пример Друштво пољских патриота, створено у Москви), како би играли своју комунистичку улогу уз словенски грим. Наравно, да ће на конференцијама коалираца бити заступљене све републи-

ке, како би Молотов имао већину на свим међународним састанцима.

Можда је у предвиђању овога, у предвиђању ове наизде „дипломата“ свемогућних псеудо-федеративних република Совјета, Черчил написао писмо у вези накнадних избора у једном енглеском изборном округу. У том писму је рекао: да још никад није био већи терет од онога који сада лежи на британској влади. Черчил је морао ових дана да да изјаву поводом Халифаксовог говора, у коме је тај британски дипломата проценио

будућу улогу Британије као четврте по рангу светске силе.

Черчил је морао да изјави да тај говор није изразио мишљење британске владе. Али, и поред тог издављивања Халифакса, остаје чињеница да је једна од најглавнијих личности данашње британске пратике признала да је рат против Немачке већ упропастио Британију.

Сада долази ред на Сједињене Америчке Државе да буду упропаћене због неподношљивог за њих третета рата против Немачке и Јапана.

МЕС.

ПРЕД КРИЗОМ РАТА

Не морамо да дајемо слободу својој фантазији или да, попут британскоамеричких новинара, изјављујемо да је то тако, како би он то хтео. На пример, његов трик са увођењем федерације направио је на веома слаб пријем код светске јавности. (Осим тенденциозних чланака у неким листовима који препоручују малим народима, па чак и средњим народима, да се одрекну свог суверенитета и да се изјасне за ступање у Стаљинову федерацију.)

Не могу да дајемо слободу својој фантазији или да, попут британскоамеричких новинара, изјављујемо да је то тако, како би он то хтео. На пример, његов трик са увођењем федерације направио је на веома слаб пријем код светске јавности. (Осим тенденциозних чланака у неким листовима који препоручују малим народима, па чак и средњим народима, да се одрекну свог суверенитета и да се изјасне за ступање у Стаљинову федерацију.)

Немачка није могла одмах да реагује неким техничким изумом на ову непријатељску новину, јер је било потребно да се та новина свестрано проучи у многобројним оклопацима. После тог проучавања немачки проналазачки геније почео је да ради са пуно енергије, и зато је већ данас немачка ваздушна одбрана постала толико јака да се доминација у ваздуху помера у руке немачког ваздухопловства.

У вези с тим може се очекивати завршетак фазе немачке одбранбене ваздухопловне операције. Већ ових дана било је неколико јачих немачких напада на војне објекте у Енглеској. Треба очекивати да ће се немачка активност повећати. Енглези јављају у својим новинама да ће ускоро започети нова ваздухопловна „битка за Енглеску“.

Није искључено да ће Британоамериканци покушати да изврше искрцавање негде на европској обали. Њихово искрцавање код Нетуна довело их је до тешког разочарења, јер се и овде показало да постоји огромна разлика између плана инвазије и реалности једног искрцавања. Није искључено да ће Британоамериканци покушати веће амфибијалне операције. Покушаће, ако то не буде ометано унутрашња политичка ситуација у Британији, а нарочито у САД.

Рузвелт ће пропасти на претседничким изборима идуће јесени, ако на пролеће буде упропастио америчку војску на европском копну. Међутим, проласт армије која би се искрцала у Европу унапред је обезбеђен. Немачке противмери су такве природе, да без и најмањег поетеривања могућности Рајха треба признати да ће се сваки европски рат претворити у Галиполе, а свака европска лука — у Диен.

Ситуација није једнака кол два зараћена табора. Немачка може по сопственој жељи или да настави стратегију одбране или да се врати стратегији јачих удараца. Може зато, што располаже са резервом од стотине дивизија. Може зато, што се њена стратегија базира на таквом духу немачког народа који допу-

шта и ратовање уз постизивање ефеката, као и ратовање без стратемиско-празничних догађаја.

С друге стране, војна и политичка ситуација код непријатеља Европе је пуна противречности. Совјетска Унија мора да буде војно активна, јер не сме да пропусти у активности зато, што би то проузроковало духовни слом. Болестан човек ваља док је на ногама, али чим падне у кревет, онда се тек види јачина његове болести.

Британоамериканци не смеју да буду војно активни, јер само неактивност даје им могућност да верују у сопствене ратне могућности. Активност, као што је било у Италији, претвара се у демонстрацију ратних немогућности. Човек се осећа здрав док не изложи свој организам некој тежој проби. А онда види да је болестан и губи своју, уосталом неосновану, веру у сопствене снаге.

Код таквих супротности слободног избора за стратегију активног или пасивног карактера болестан стратемиски организам диктира понашање, које можда не би препоручивала здрава стратемиска идеја. Такозвана тежеранска стратегија (т. ј. план израђен у Техерану) није ништа друго до тешка колизија између пассивности психа и захтева ратне стварности.

Најважнији саставни део те ратне стварности чини Источни фронт. На њему се одигравају ствари које дају места претпоставци да се догађаји приближавају кризи црвене војске. Шта ће бити с том војском ако инвазија не успе (а она не може успети)? Шта ће бити са државом која сматра да се одлука рата може извојевати у току наредних недеља, а која ће после тих неколико недеља увидети да није извојевала победу?

Криза совјетске државе и црвене војске је неминовна. То ће бити и криза целе коалиције. Нема сумње, да ће ове године доћи до таквих догађаја који ће створити одлучну ситуацију за коначну победу Тројног пакта.

В.

ТИТОВА ЦИВИЛИЗАЦИЈА

Чехословачки емигрантски лист који се сматра за званични орган Бенешове владе, „Чехословач“, пише опширан чланак о „слободацима Југославије“, на челу са Титом. Овај чланак у сентиментално-демократском духу тврди да је Тито владао половином југословенске територије и да је у тој својој земљи постигао огромне цивилизаторске резултате: у току две године њему је пошло за руком да уништи неписменост, Зато је број новина у његовој области много већи него што је раније било у целој Југославији.

Штета што „Чехословак“ није донео факсимил бар једне од тих брдских новина. Онда би се енглеска публика хлатко смејала „новинама“ које имају изглед илегалних летака.

Жалосно је што „Чехословак“

није објаснио на који начин је Тито искоренио неписменост код становништва које он тиранише. Он је поубијао сељаштво читавих области, ранио се тих скоро неписмених брђана и сада се поноси тиме што има само писмених присталица, — а то је комунистички олош из хрватских великих и малих градова.

Уништење аналфабетизма путем убијања аналфабета — то је задња реч комунистичке цивилизације.

ГЛАВНИ УРЕДНИК, одговоран за садржину листа: Велибор Јонић.

ВЛАСНИК: Мих. Станковић из Београда.

РЕДАКЦИЈА И АДМИНИСТРАЦИЈА: Терезије 5 меџанин, 1 степенште (Палата Извозне банке). Тел. 20-383.

ШТАМПАРИЈА „ЛУЧА“, Краљице Наталије 100. Тел. 21-772. Тромесечна претплата 48 динара шаље се преко „Пресеа“, а. д. Влајковићева 8.

ОПРЕДЕЉЕЊЕ СРПСКОГ НАРОДА

СРПСКИ СЕЉАК У СВОЈОЈ ДРЖАВИ

Српски сељак — домаћин, ма где он био, јасно је увидео сву опасност која прети српском народу од комунистичког партизанства, на чијем се челу налазе Тито-Броз и Моша Пијаде. Њему је јасно да је у питању сам биолошки опстанак Срба. Да би се спасао од потпуне пропасти, он жели да се сви национални елементи уједине у борби против тог заклетог непријатеља српског народа.

Друга ствар која је српском сељаку — домаћину постала јасна јесте та, да смо ми мали народ, који није у стању ништа да допринесе да се овај велики сукоб цинова реши у корист ове или оне ратујуће стране. Зато, он увиђа да је врховни интерес српског народа у томе да до краја рата сачува мир и ред, јер тако једино можемо сачувати преостале српске животе.

Трећа ствар која му такође бива све јаснија јесте та, да се ми Срби немамо ни у кога другог уздати, до у се и у своје кљусе. Оно што се данас дешава са гаранцијама датим Пољацима и Чехословацима од стране Англо-Саксонаца, који ове своје савезнице предају на милост и немилост Совјета, ствара у њему уверење да је и српском народу са те стране припремљена иста судбина.

Тако резонује српски сељак-домаћин својим здравим, неискавареним разумом. Како мисли, тако се и опредељује.

Има храбрости да се определи. Отуда је њему непојмљиво како је то могућно да се међу варошким елементом нађу и такви људи, који су другојачије опредељени.

Интелигенција и град морају о овоме озбиљно да размисле. Наступио је тренутак када ће они или поћи са својим народом, па га и даље водити; или ће, ако пођу другим путем него што то српски сељачки народ жели, то вођство коначно изгубити. Српска интелигенција мора да зна: да је српски народ одлучно противан сваком цепању националних снага; да је он сит сваких политичких или војничких авантура, због којих је тако тешко морао страдати; да неће да зна ни за какве посебне, личне или партиске рачуне и интересе.

Само јунаци и мудраци могу данас водити српски сељачки народ, јер је он јуначан, а постао је, хвала Богу, и mudar. Политичким шарлатанима и шићарџијама је звањек одзвонило. И још нешто: сви они који данас не желе да се „експонирају“ и себе чувају за доцнија, „боља“ времена, сви ће они узалуд на то чекати. Српски сељачки народ није и убудуће за људима који имају храбрости да му се данас ставе на чело у овом најтежем времену његове историје.

ВЕЛИБОР ЈОНИЋ

Безови живљења српског сељаштва без своје државе под турском влашћу нису уништили у њему српско национално осећање нити су угасили његову жељу и вољу да живи у својој сопственој држави. Никаква сила и никакви прогони нису могли у њему избрисати сећање на његову сопствену државу под Неманићима, и та традиција очувала је његову националну свест кроз сва страдања, због ове и сеобе.

Сељаштво је под вођством сељака подигло први и други устанак почетком XIX века против силног Османлиског царства; против њега био се устремио српски сељак, без оружја и без искушних војсковођа, и упркос свега, ипак је створио своју државу! Његово државотворство било је исковано из традиције и националне свести, из љубави према слободи, из жеље за економским благостањем, из вере да у својој самосталној држави неће више бити социјално бесправна раја.

И током целог века и више српски сељак је жртвовао све да своју државу подигне и очува, јер је био убеђен да ће му само јака држава загарантовати све што је с муком извојевао. А све унутрашње борбе кроз које је пролазила млада држава водиле су се у главном око тога како ће се та држава и изнутра боље уредити.

То државотворство водило је српско сељаштво и кроз балканске ратове, и кроз Албанију, оно га је одржало и на солунском фронту и оно му је донело и дефинитивну победу. У бившој Југославији српско сељаштво је сагледало остварење својих вековних тежњи и оваплоћење свог државотворства.

Убрзо је међутим бивша Југославија разочарала потпуно српско сељаштво. Оно није могло да разуме сталне међусобне борбе. Владарућа клика која се одвајала изнад народа, ненародна и интернационалистичка, приграбила је за себе све погодности

и сва блага и одвојила сељаштво од државе тако да се оно више није осећало у својој држави.

Сталне економске кризе, берзанске спекулације које су дотерале сељачке производе у бесцење, презадуженост сељаштва као последица свега тога, најзад, лишили су сељаштво плодова његовог мучног рада и упропастили га. Све то убијало је у њему његово државотворство.

Крах Југославије делом је последица умртвљености државотворства српског сељаштва, које није осећало више зашто би се борило, па ипак тај крах није уништило државотворачку вољу српског сељаштва.

Државотворство српског сељака је једна моћна исконска сила, која је у прошлости чуда стварала и која је у стању и данас да створи чуда. Не смемо допустити да је заведу, не смемо пустити ни да чами и очајава! Дужност је наша да то државотворство активирамо и од њега створимо једну динамичку силу.

Хоћемо ли то постићи, ако наставимо државу коју смо изгубили? Та држава је државотворство српског сељака аморфирала, па како би га данас она могла активирати! Ко би се могао одушевити оном што га је тако дубоко разочарало! Први баш услов за активирање државотворства је да се са старим раскине за увек.

Ми морамо дакле да створимо нову савремену државу да би могла одговорати потребама данашњице и да би била равноправна са другим државама. Схватање државе последње деценије знатиго се изменило.

Основни принцип савремене државе је да су држава и народ у ствари два облика за једну те исту садржину. То значи: држава мора организационо да уобличава један народ. Како је сваки народ једна особеност своје врсте, то и држава не сме да буде слепа копија ниједне друге државе, јер она мора да вер-

но репродукује националну самосвојност, да одговара менталитету и психичкој настројености једног народа и да задовољава и потребе и прилике и средине и времена.

Ако држава не испуњава тај услов: узалуд људи који управљају и којима се управља говоре исти језик, очи се не могу разумети и између њих мисра владају стална несугласица.

Народ је заједница сталежа и појединца који су свесни сами себе и поносни на себе. Национално свесни су пак само они који су прожети убеђењем да интерес националне заједнице треба да стоји изнад интереса сваког појединца. Моћ једне државе баш зависи од те самосвести њеног народа.

Из идентификације државе са народом произлазе две важне последице:

Прва је последица: народ државу осећа не само као организацију, већ је нарочито осећа прско оних који у тој организацији дељају. Према томе: сваки на своје место, оно што је способан да ради, да то и ради, с пуном иницијативом у свом делокругу, али с потпуном одговорношћу. Сва места су за сваког отворена, а на њих се долази само засадом у раду, залагањем, способношћу и исправношћу.

Друга је последица: ако је држава исто што и народ, онда тај народ не сме да буде састављен од аморфних маса, које су национално несвесне, или државотворно умртвљене. Према томе, за државу постаје питање од виталне важности да своје аморфне масе активира, да их учини национално свесним и да их државотворно пробуди.

На који се начин то може постићи. Најфикасније и најбоље новом социјалном политиком, не старом, већ новом. Социјална политика се родила у ери либералног демократизма, у борби

раза и капитала. Капитал који је стварно ставио државу под своју власт, пред борбеним организованим радништвом морао је да чини уступке. Ти уступци су били: социјално законодавство и социјалне установе. Та радничка социјална политика имала је дакле стварни циљ да спречава избијање социјалне револуције.

Међутим, сељачка социјална политика није ни постојала. Радништво се за то није борило, јер је оно шта више сматрало сељаштво за непријатеља, као поседника, и жедело је његову пропаст. Сељаштво пак било је осуђено на ту пропаст, а није било организовано за борбу за своја права.

Нова социјална политика, међутим, извршила је мирним путем социјалну револуцију. Рад је проглашен за најважнијег фактора у држави, а радник за равноправног сарадника руковођа предузећа, руковођа који је могао бити сопственик, ако је примењивао нови поредак, у противном, замењен је другим лицем. Последње такве социјалне револуције су да је радништво ишчупано из интернационализма, да је укључено у народ, а преко овог у државу.

Социјална револуција исто тако није оставила ни сељаштво у његовом ранијем аморфном стању, већ га је национално и државотворно активирала, и њега укључила у народ и државу. Поведена је једна нова сељачка социјална политика која је од тога презреног, запустеног сталежа осуђеног на смрт, створила регенеративног фактора који чува расну чистоту народа, социјално га организовала у стаљ и решавањем његових животних проблема и тај стаљ изједначила социјално са другим сталежима, те га је тако створила корисним чланом националне заједнице и државотворцем.

Да ли је јасно после овог излагања зашто је потребно стварати нову државу и каква треба да је, као и на који начин можемо исконску државотворну снагу нашег сељаштва пробудити у смеру најкориснијем и за народ и за државу. Наш народ чини 80% сељаштво. Можемо ли уопште имати у првом смислу речи народ и државу, ако своје сељаштво оставимо социјално запустено? Многобројни су социјални проблеми нашег сељаштва; отворани годинама, а никад не решавани. Почнимо да их решавамо и делом социјално изједначимо сељака са другим сталежима, па ће ту заједницу оно завољети и поново постати државотворно.

Можда ће неко упитати: да ли је наш народ способан да створи такву државу? Да ли може да изврши мирну социјалну револуцију? А шта је друго била држава коју је сељаштво створило у XIX веку, до сељачка држава која је била идентична са сељачким народом, и баш зато је он ту државу волео и у њој гледао свој идеал за који се борио и жртвовао! Тај врховни принцип савремене државе српски сељак је применио и не знајући за њега, восталом, зато је и могао створити сам своју државу. А дугио, зар српско сељаштво бојећи се и најзад прешавши из социјалног положаја раје у слободно сељаштво у својој држави није већ једном извршило своју прву социјалну револуцију мирним путем на корист и своју и своје државе?

Најзад, смемо ли веровати да ћемо само пушком моћи истовести бољшевичку немину? Докле год имамо социјално незадовољног сељака, долге ће бити и вештви која ће утети да слупају владавину. Пробудимо успавану сељачку државотворност народом социјалном сељачком политиком и бољшевичка немину ће се сасушити као дрво чије су киле сасечале.

Дамјан Кочачевић

УЛОГА ЈЕВРЕЈА У ДАНАШЊЕМ РАТУ

Предавање г. Д. Љотића у Ваљеву

Ваљево, фебруара

У присуству многобројне публике г. Димитрије Љотић, изванредни комесар за обнову Смедерева одржао је једно велико предавање, у коме је рекао између осталог:

...Рекох, ниједан народ који ратује не води своју политику. Почећу прво од Енглеске, јер је њен случај најочигледнији. Можда и од вас неки верују ако се Енглеска чврсто држи, биће нам добро. А Енглеска не води своју политику, није у стању себе да спасе, не види рођене путеве, а камоли наше.

Ко се ухвати за њу, личи на

»МАЈН КАМПФ« О СТАВУ ПРЕМА ЕНГЛЕСКОЈ

— Шта има у тој књизи, изоставља даље министар Љотић. Она уствари поставља законе немачке политике ако Адолф Хитлер буде избио на врх немачког народа. Вели да Немачка нема интереса за колонијалну политику. Не се колоније тичу тек у другом и последњем реду, а важно је да за свој народ прибави на Истоку довољно простора да се развија кроз даљих 300 година. Изричито вели Адолф Хитлер да Немачка мора бити у пријатељству са Енглеском. Немачка дакле није желела не 1939, него још ни 1923 године, кад је Адолф Хитлер написао ову књигу, да буде у непријатељству са Енглеском.

Енглеска је ушла у рат неспремна и против државе која у закону своје политике не истиче непријатељство са Британ-

слепца кога слепац води, па он падне заједно са вођом у јаму. Енглеска је светско царство и огромна држава. Чetrдесет милиона квадратних километара је под њеном круном. Није моје да говорим како је од мајусне државице постала светска империја.

Али погледајте сада. Та империја ушла је у овај рат. Ма која страна да победи, ако рат буде вођен до краја, води ликвидацију Британске империје. Замислите каква је лудост и слепо морало да обухвати вође да уђу у рат, у коме ма ко победи, она пропада. Па ипак уверен сам да већа половина од вас то прима а не верује.

ском империјом. Две већ тачке у њеној политици које доказују потпуно слепо државника Британске империје. Али није само то оно што показује слепо енгелеске политике, ма да је и то довољно. Има друга ствар тежа. Ушла је у рат са два велика савезника већа и моћнија од ње, са СССР и САД. Оба та савезника желе какогод да се сврши рат, да ликвидирају Британску империју. СССР жели да то учини насилним путем, социјалном револуцијом, која ће доћи, мисле бољшевици, на крају дугог рата. САД желе мирним путем, уставном реформом, што ће чланови британске светске заједнице вставном реформом решити да излазе из Британске империје и присаједињују се америчкој заједници. Американци кажу: „За вас чувамо улазницу број 49 (по-

што САД данас имају 48 чланова), за Канаду педесету, за Аустралију педесет прву, за Јужну Африку педесет другу итд.“

На једној страни Енглеска ратује данас против једине велике силе која је казала да је закон њене политике да не буде у непријатељству против Британске империје. Та иста Британија ушла је у рат противу ње у савезу са два смртна непријатеља.

РУЗВЕЛТ ПРОТИВУ МОНРОВЕ ДОКТРИНЕ

Америка је велики народ, односно не народ у европском смислу речи, него недовршена смеша, конгломерат отпадака свих европских раса, вера и језика. С обзиром на три околности, разноврсност народа без заједничког осећања порекла и судбине, огроман простор и малу насељеност, она има свој закон политике. Монроеву доктрину. После отступања у време прошлог светског рата, наглашава даље министар Љотић — Америка, иако се није смела одрећи Монроеве доктрине, стварно се од 1934 године, од доласка Рузвелта, подала тежњи која хоће да од ње створи светску империју, наследницу британске.

Тако ни други велики народ који учествује у рату не води своју политику. Америчка политика би била у духу Монроеве доктрине коју није измислио Адолф Хитлер ни неки непријатељ, већ сам амерички живот.

Потом се предавач зауставља на примеру треће велике државе која учествује у садашњем сукобу.

(Наставак на 4-ој страни)

ПРИЧА НАМ ПРЕТСЕДНИК ОПШТИНЕ ИЗ БЈЕЛГОРОДА

Од пре кратког времена налази се у Београду један угледни члан најновије руске емиграције, врло скроман и повучен, који је још пре неколико месеци заузео истакнут положај председника општине руског града Бјелгорода. Чудним стицајем Леонид Никитин председник Бјелгорода, руског Београда, налази се у српском Београду, који је изабрао као ново боравиште своје и своје породице.

Пошто он, као бивши официр руске царске војске, није имао могућности да напусти Русију са осталом руском емиграцијом после бољшевичке револуције, остао је све време у Бјелгороду, где је преживео бољшевичку владавину, доживео немачку окупацију и најзад, кад је Бјелгород опет дошао у руке бољшевика, са огромним бројем својих суграђана кренуо у емиграцију, изабравши по својој жељи Београд за боравак.

ПОД БОЉШЕВИЧКОМ ВЛАДАВИНОМ

У једном живом разговору са нашим уредником, Леонид Никитин изнео је у кратким и снажним потезима стање у Совјетској Унији уопште, а у његовом граду нарочито, од бољшевичке револуције до данас.

Упоредиће које Никитин прави са конкретним подацима и цифрама између живота у бившој Русији и затим у Совјетској Унији врло је убедљиво.

— За све време живота под бољшевицима, вели он, у земљи је владала нестајица сваке врсте робе. Оскудевало се у одећи, у обући, па и у намирницама. Хлеб се увек добијао у одређеним количинама на карте. И био је јако скуп, а на црној берзи достигао је, као и сви остали артикли, такве високе цене да их обичан чиновник или радник није могао набављати. Поред тога владала је страховита експлоатација радника и селака од стране државе.

— Навешћу вам, каже Никитин, неколико конкретних примера. Држава је откупљивала жито од селака за 6 рубаља по центи. Печен хлеб продавала је за једну рубаљу по килограму. Кад се узме у обзир да се од 100 кг жита добија 150 кг хлеба, значи да је у ствари на сваких 6 рубаља држава зарађивала 150 рубаља. Међутим, на црној берзи хлеб је достигао цену од 30 рубаља по килограму.

— За време царства пар добрих ципела стајао је 8 рубаља, а за време Совјета ципеле много лошијег квалитета стајале су по утврђеној цени 150 рубаља, док су на црној берзи достигале 700 до 800 рубаља.

— Но, никакве намирнице, ни ма каква роба није могла да се добије без дугачког чекања у бескрајним редовима, јер је стизала само повремено, а расподела и администрација биле су сасвим неспособне.

ЕКСПЛОАТАЦИЈА РАДНИКА

О експлоатацији радника Никитин даје кратку слику, те каже:

— У прво време после револуције радно време за раднике било је утврђено на 6 до 8 часова. Међутим, познати Стахановски покрет учинио је потпуни обрт и подигао радно време на 10 и 12 часова, док радник тиме није ништа зарадио. Зарада је само по форми била повећана, јер се у обрнутој сразмери смањивало време потребно за израду одређеног предмета или обављања одређеног посла, позивајући се на неког радника који је био у стању да толико исто одради за краће време. Тако је међу радницима настала једна утакмица у брзини, која им је повећала напор и радно време, али им није

донела готово никакву материјалну накнаду.

Стање селачка колхозоваца, било је још горе. Они раде чак 1 и 2 маја због сезонских радова, а за време радова у целој сезони немају ни недељни одмор.

ШПИЈУНАЖА И ЗАТВОРИ

О стању интелегенције у Совјетској Унији Никитин вели:

— Предреволуционарна интелегенција готово је махом изумрла или у Сибиру, или због патњи, док је велики део емигрирао у иностранство. Створена је нова бољшевичка интелегенција, али она је била полуписмена.

„Међутим, најбоље је спроведена организација шпијунаже. Ако се нађу заједно 5 људи, један међу њима је сигурно шпијун. Услед тога свет је постао уопште неповерљив и нико ником не сме да верује.“

О совјетским затворима Никитин прича страховите ствари. Они су увек препуни, јер су политичка хапшења увек многобројна и на дневном реду. У одређеној које може да прими свега 20 особа нагура се по 60 и више, тако да спавају на смену, или наслонени на зид. Хигијенски услови су неподношљиви.

Никитин има сина који се сада с оцем, са женом и дететом налази такође у Београду. Никитинова супруга је учитељица. Кад му је син одрастао и стигао за универзитетске студије, није могао да се упише на универзитет, јер му је отац био обележен као неповерљив. Никитин је морао да прибегне лукавству, да се формално разведе са женом, те је

тек тако, под условом да живи са мајком, а не са оцем, његов син успео да буде уписан.

ПРЕТСЕДНИК ОПШТИНЕ БЈЕЛГОРОДА

Чим је немачка војска окупирала Бјелгород, он је постављен за председника општине. О држању становништва за време окупације и доцније за време евакуације Никитин нам прича:

— Против Немаца Совјети су правили велику агитацију и народ се у почетку плашио. Доцније је напротив заузео благонаклоњено држање. Приватна иницијатива убрзо се појавила и живот је кренуо. Кад су пак Немци евакуисали град, становништво Бјелгорода, исто као и становништво Харкова, пошло је са њима. Немци су омогућили ту евакуацију ставивши становништво на расположење возове и возила, тако да је сваки могао понети по 500 и више кг. пртљага, па чак повести и стоку. Следовање хране делило се грађанству, исто као и војницима. Евакуацијом је руководио један немачки официр са једним руским официром, који је у Бјелгороду био Никитинов син.

На питање шта мисли о васпостављању Православне цркве у Совјетској Унији, Никитин вели да је то просто јеврејски трик. У Бјелгороду, до бољшевичке револуције, било је 16 цркава. После револуције остале су читаве свега три као зграде, али нису употребљене за богомоље. Исто тако ни Харков није имао ни једне цркве.

У погледу сад прокламоване децентрализације Никитин сматра то такође триком. И до сада су, вели, постојале т.зв. совјетске републике, али све је у ствари било најстрожије централизовано.

БРИГА ЗА СИРОМАШНУ СРПСКУ ДЕЦУ

У великом и општем плану на збрњавању социјално најсиромашнијих грађана у Србији, надлежни су прву и најпуну бригу посветили у првом реду оним српским породицама које су пре оптерећене децом, и које, услед општих прилика, нису у стању да се саме прехранују. Број таквих породица у Београду и у Србији није мали. Напротив, у задњој години одмичу тешкоће безбројних хиљада заробљеничких и избегличких породица расту с дана у дан.

Полазећи с оправдане претпоставке да деца претстављају будућност једног народа, надлежни су одмах и у току насталих послератних година, њима посветили највећу пажњу, нарочито у погледу здраве и вредне исхране. У томе циљу у Београду и у унутрашњости су основане школске кујне за исхрану школске деце које су сјајно одговориле својој намени и које данас врше једну општекорисну службу чији ће се плодови осетити у најскоријој будућности.

Школске кујне у Београду

Организацију школских кујни у Београду и у унутрашњости има преко себе српски Црвени крст који сарађује са школским и месним школским одборима. У току ове зиме у Београду је успостављено 19 школских кујни при појединим престоницима школама у којима се данас прехранују око 6.000 школске деце најсиромашнијих престоницима грађана. Једном дневно, сваког поднева, после завршене наставе у основним и средњим школама, београдски баџи се скупљају у својим реонским школским кујнама где добијају по један оброк обилне и здраве хране.

Храна је разноврсна и справља се према унапред утврђеним

и прописаним јеловницима. Приликом прављења тих јеловника пазило се да храна садржи све оне састојке који су најпотребнији за дечији организам, и због тога се обраћа нарочита пажња на разноврсност хране. Цена појединим оброчима је минимална тако да је омогућена исхрана и најсиромашнијој деци. Иначе режиске и допунске трошкове сноси Црвени крст заједно са школским одборима и управама школских кујни.

Београђани, као социјално све сироти грађани највећег града у Србији, не пропуштају ни једну прилику, а када је то потребно, да својим прилозима, било у новцу било у намирницама не помогну школске кујне у којима се хране деца њихових сиромашнијих суграђана. У неколико махова престонички грађани су баш преко школских кујни манифестовали своју високу дољубиву свест на начин како то и доликује грађанима највећег српског града.

У унутрашњости по школским кујнама исхранује се 12.000 школске деце

Школске кујне постоје и раде по свим већим местима у Србији, и претпоставља се да се у 134 школске кујне, колико их има по унутрашњости, исхранује 12.000 школске омладине, што би са Београдом претстављало укупно око 18.000.

Разумљиво је да је исхрана школске деце преко школских кујни у унутрашњости знатно лакша него у самом Београду, нарочито у погледу набавке најпотребнијих намирница. Отуд, у унутрашњости исхрана деце обавља се према приликама појединог града, односно појединих крајева.

Нарочити успех око исхране школске деце преко школских

ПОЗАДИНА СВЕТСКЕ ПОЛИТИКЕ

(Наставак са 3-ће стране)

— СССР не само да не води руску политику, већ води туђу политику. Она је машина светске револуције. На телу руског народа израсла је организација која је не само по духу, већ по двадесетпетогодишњој борби и уставу стварана да потлачи руски народ.

Тако бих могао да ређам и друге народе који ратују од ових беле расе а који не воде своју политику. Поставља се питање: ко је тај чија се политика води? Је ли то лице или група чија се политика води и тамо и овамо? Ништа не може разумети нико ко на ово питање не одговори.

Предавач се зауставља на позоришту са луткама за децу где она посматрају сцене као стварност. Само старији знају да су то лутке које на концу други воде из позадине.

Свет се у садашње време претворио у кланицу и пустош. Хоћемо да сазнамо смисао ствари и морамо, не у намери да вртимо, да пронађемо и испитамо тамне позадине и видимо ко баца велике народе насупрот рођеним интересима. Тај неко, редитељ драме човечанства, један је чудан, мали народ, који као каква редитељ одређује кад ће ко изаћи на бину и којим гестовима одиграти своју улогу. Ви погађате да су то јевреји.

— Зашто они бацају народе један на други? Кратак је њихов циљ. Они хоће да униште још само две препреке које стоје на путу њиховом педесетвековном циљу, владавини над целим светом. Они су обележили о владавини светом разумели телесно и не траже владавину духа. Те две препреке су: једна облик живота тела и крви — национализам, а друга облик живота духа — хришћанство. Њих срушити значи утрти све препреке које стоје на путу владавини светом.

Како мисле они срушити хришћанство и национализам, пита даље министар Љотић. На тај начин што ће изазвати дуги и страшни рат који из основа има да поремети свет, да искрви хришћанске и националне народе. Кад услед дугог рата уморним, обескрављеним и обеснаженим дође да им је свега доста и да им одмора и мира треба, мисле јевреји, завалиће хришћански народи павши пред јеврејске ноге: „Пусти ме, Израелићу, зора је!“ Тада ће он рећи: „Нећу те пусти док ми не даш венце победе и не признаш владавину моју“. Тако јевреји гледају на ову борбу из које треба да дође свеобухватна владавина светом.

ХОЋЕ ЛИ ДУГО СВЕ ТО ТРАЈАТИ?

Зар ви заиста не видите кад би било памети, зар би било могуће да народи на врхунцу културе раде онако пустошне

кујни показао је Срез колубарски у ком је у последње време отворено 17 нових школских кујни иницијативом средњег школског надзорника Косте Д. Маремонића. У другим срезовима исхрана деце је такође из одговарајућој висини, тако да се с правом може рећи да данас у Србији, и поред тешких општих прилика, нема сиромашне школске деце која би била остављена да гладује.

Грађани из унутрашњости такође се одазивају на повремене апеле за помагање школских кујни својим честим прилозима што знатно олакшава функционисање организације око дечије исхране. Уз сарадњу са Црвеним крстом српске школе ће у овом тешком и бурном времену потпуно да одговоре својој данашњој намени: сачуваће српску децу и тако обезбедити опстанак српског народа.

ствари? Нема памети а слепило влада. Али ја знам да ви сами постављате питање: Хоће ли дуго све трајати? — Авај, трајаће искупише дуго. Рђаве рачунице у српском народу непрестано насупрот томе говоре да је рат близу краја. Не плашим се да ће сутра неко моћи да ми каже: „Преварио си се“, кад тврдим: „Много ће дуго трајати. И то из три разлога:

На плану војничком посматрано, трајаће дуго јер су се горостаси ухватили у коштак. Судбинска питања имају борбом да реше. Ко се преда, тај је уништен. Зато предаје нема. Борба има да иде до краја.

Са политичког плана мора дуго трајати јер то желе политички господари највећег дела света, јевреји. Шта се њих тиче ако се руши Берлин или Рим. Шта је то за њину јеврејску културу? Кога имају они да жале? Јевреји није везан ни за култ земље и одржавање култа мртвих.

Они желе дуг рат, а у њим се рукама налази коалиција. Они су из СССР. Два миљеника јеврејска су две националне државе: СССР и САД. Енглеска није миљеник јевреја, већ је само у њим рукама. Јевреји су позади капитализма и комунизма, јер врло добро знају шта раде.

Има и трећи план, најпресуднији, духовни план. Свет је заборавио на Бога, а Бог је жива и највећа стварност. Све остало је сенка. У Старом завету Бог носи име „СИ“, онај који јесте. Све остало нема право на то име. Све остало је сенка, прах и пепео.

Иако је Он једна једина стварност, сенке заборављају на стварност. Светом хоће да управљају по оваквим или онаквим принципима политике, а не питају за намере Оног ко је то створио. А Он није створио законе да би се само од њих одметали.

Чека годинама, деценијама и вековима домаћин Васељене на плод од дивног воћњака који је његова рука засадила. Место мирисних добија смрдљиве, место крупних — ситне, место слатких — опоре плодове. Али воћњак свечовечански обманује наде господарева. Па шта ради наш мали домаћин са својим воћњаком кад не донесе род. Тако ради исто и господар свесветског воћњака. Кад се исцрпи стрпљење, узме секиру у подножје и засеца дрво, често пута са кореном.

Већ је секира у подножју сваког дрвета. Свако дрво које плода не даје биће отсечено и на ватру бачено. То су речи пророка Јована. Можемо помислити да се то на нас не односи. Али рекао бих да се никад ове речи на једно поколење нису односиле као на наше. Грехови су превршили меру. Стрпљење је на крају и он меће секиру у подножје сваког дрвета, било да оно означава народе или појединце.

Дуго ће и са тог гледишта рат да траје. Нема плодова покајања. Узалуд жртве кад нема благомирног даха покајања. И даље гране обасипамо ситним, смрдљивим и опорим плодовима, место да се расцветају и набујају сочним, слатким и крупним плодовима. Услед тога, и са трећег, духовног плана, који је и најпресуднији, рат ће дуго трајати, — завршио је министар Љотић први део свога предавања за грђанство, поздрављен дугим и бурним аплаузом.

САВРЕМЕНА ПАРАБОЛА

У неком планинском крају, на једноме друму ваљало је извршити поправку. Те ноћи беснела је велика непогода и бујица је наваљала са планинске косе на друм безброј већег и мањег камења и тако онемогућила сваки саобраћај по њему. Надзорник пута у овоме крају, прегледавши у јутро сву штету од бујице, одреди два радника да поправе друм. Свакоме је дао половину од искварене зоне и још тога дана имали су извршити поправку да би сутра друмом могао да се настави прекинути саобраћај. Оба радника кренуше на посао.

Први радник, разгледавши свој део, реши се да почне прво са уклањањем са пута оног највећег, најтежег камења које је ноћу бујица на друм била наваљала. Било је то тешко камење, али он је био одморан, пун воље за рад, и за кратко време преваљао је у страну са пута, један за другим, све оно најтеже камење и остале му још оно средње и ситније на друму.

Био је већ доста уморан, јер је камење било тешко и много се намучио док га је склонио, али он није хтео да застане с радом. Знао је да чим пре буде готов с послом пре ће и да се одмара. Зној му се немилница са тела лио али он је неуморно отклањао сад и оно средње камење. Било га је много више од онога крупнога, али је било већ лакше, па га ни подневна жег није зауставила у раду.

Један за другим, па је и ово камење било сво преваљано са друма у страну и ослобађало пут. Сунце се већ клонило западу када је овај вредни радник прешао на отстрањивање и оног последњег ситнога камења и каменчића који су сметали саобраћају на друму. Овога је било највише, али вечерња прохлада и незнатна његова тежина су му онако уморноме дозвољавали да убрза свој посао.

Сад је могао већ и лопатом да згрће ситније камење и да га баца у страну, уколико му није требало да попуни њиме подлокана места од бујице на друму. Кад је сунце било на заласку, уморни радник могао се задовољно да врати и јави надзорнику пута да је извршио поверени му посао.

Други радник није тако радио. Добио је исти задатак на оној другој половини искварена друма. Али он није расподелио рад на начин онога првога радника. Учинио му се да је боље ако почне прво са уклањањем онога најситнијег али најмнобројнијег камења наваљаног на друму.

Јутарња свежина и његова одморна телесна снага давале су му вољу за рад и он је неуморно уклањао препреку за препреком. Посао је брзо одмицао и радник је ускоро могао да пређе на оно осредње камење. Још је био неисцрпен радом и посао је напредовао. Ипак што је дуже радио посао је бивао све тежи а он све уморнији. Напрезао је своју снагу и успео је и овај део посла да сврши.

Дошло је подне, летње сунце пекло га је у теме и леђа а он је прелазно на трећи најтежи

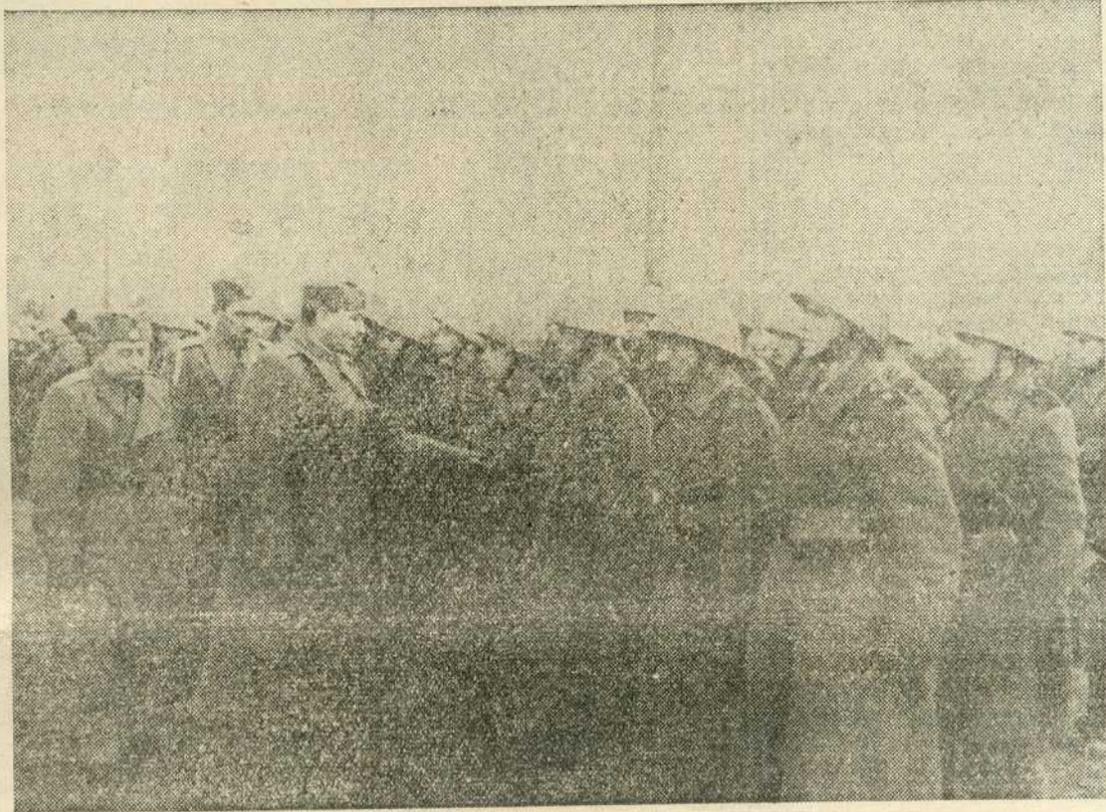
део посла: уклањање са друма онога највећег и најтежег камења. Већ онако преморен, запео је последњом снагом и преваљао само пар највећих каменова и — попустио је.

Ова прича је само упроштено упоређење са задатцима који се намећу нашем народу у данашњици.

Пут из горње приче, то је пут нашега народа. Онај пут којим је он ишао до сад кроз своју историју и којим он треба да настави да иде даље. Тај пут је тренутно искварен и подлокан ратном бујицом која је на њега про-

чина рада у оправци и очекује резултат. Генерал Милан Недић и они који верно сарађују са њим и помажу га и слушају га у послу народног спасавања, сви су они као онај први радник у причи, који је прегледавши искварен пут и штету, решио да почне поправку на њему уклањањем прво онога најтежег камења, па да постепено пређе на мање и заврши тек са најлакшим — ма и многобројнијим камењем.

Све оне цепидлаке и ситничари који хоће да критикују рад генерала Недића у спасавању Србије, и хватају се за ситнице

Смотра добровољаца Трећег пука

(Фото: Арх. В. от. С.Д.К.)

валила 6 априла 1941 године и наваљала на њега оно крупно, средње и ситно камење што нам је тога дана рат био донео. Нису они сви по тежини и величини подједнаки.

Најтежи од тог камења, које је одронила ратна бујица од брега народнога јединства и слоге и стварањем вишевлашћа и поцепаности у народу, укочили су нормалан саобраћај на историјском путу народног и државног живота.

Одмах за њима долазе: буржоаски индиферентизам, егоизам појединаца, црнберзијанство и остала општа зла данашњице, која је ратна бујица одвалила од брега прошлога двадесетогодишњег демократскоиндивидуалистичког начина живота и васпитања у народу.

Надзорник пута је код нас на нашем народном путу сам Господ Бог, јер он надзира путеве не само нашег него сваког народа кога је створио на земљи. Он је позвао, после наше државне и народне катастрофе у 1941 години, раднике који наш народни пут треба да оправе и оспособе за нормалан саобраћај. Ових се радника пријавило за тај рад и пре у изобилу али које је исто тако до максимума повећала бујица наше државне катастрофе, Надзорник им је распоредио рад а оставио слободу у избору не-

и ствари другостепене важности, брзоплети су људи који немају смисла за тактику. Они су као онај други радник из приче који је радио несистематски, без промишљеног плана и реалног просуђивања ситуације и свих околности и десило му се да кад му је требало при крају највише снаге да уклони оно најтеже, најопасније камење, он је суस्ताо и оставио недовршен посао.

Зар неће Надзорник историјског пута нашега народа, Господ Бог, одати пуно признање и наградити Првога Српског Радника са његовим сарадницима, који претходно измеривши тежину подухвата и величину својих снага, нађоше најбољи и једини начин како да повраће и понова успоставе ратном бујицом прекинути слободни пут нашег народног и државног живота? Зар неће он казнити све оне друге раднике који лудости чине и не могу успети, јер или потцењују тежину препрека на народном путу или прецењују своје снаге, и тако личном својом кривицом доводе у питање цео пут, јер сами не могу, неће или не умеју да изврше задатак, а друге који и хоће и умеју и могу да то учине спречавају да то брзо и успешно изврше! Доћи ће брзо крај Надзорниковој стрпљивости и отстрањивања ове друге раднике и поверити цео задатак онима првима!

Д. Толић

Лажна демократија

„...Бацит ове тешке бољке затрвао је све наше слојеве, остављајући дубоке трагове, као што их оставља све што је засновано на лажни и превари. Лажна демократија постала је синоним опште разузданости која је гушила најосновније појмове о друштву, дисциплини, поретку, дужностима, о понашању омладине, о пристојности на јавним местима, о васпитању деце у породици и школи. Шумским аферама и лиферантским скандалима није било краја. Убијане су индивидуалне

способности, ломљени ауторитети, уништано достојанство најбољих личности у политици, науци, уметности, књижевности. Кроз тајне канале лажне демократије провлачили су се увек гладни пацови у непресушливе фондове, завештања, комисије. Њени прљави прсти вирили су из сумњивих богатстава познатих голаћа и скоројевића. Три најопаснија црва државне администрације, НЕПОТИЗАМ, ПРОТЕКЦИЈУ И КОРУПЦИЈУ, она је хранила и товила.

Без обзира на уставни или диктаторски облик режима, лажна демократија постојала је увек, јер је постојао систем који ју је подржавао. Под њеним покровитељством ницале су безбројне синекуре, као чиреви на телу. Са њеним благовољењем незналице и паразити грабили су најлукративније положаје, протежирани шупљоглавци заседали у министарске фотеље, политичке шићарције ускакале у управне и надзорне одборе банака и других сличних установа.

Могу ли се на брзу руку набројати сва зла којима је лажна демократија, удружена са јеврејством, масонством и комунизмом, на хиљаде начина засипала земљу, разривала је и најзад гурнула у провалију, из које се извлачи осакаћена и раскрвављена...“

М. Д.

ЗАШТО СРБИНИЈЕ КОМУНИСТА

Причаћу вам о прошлости нашој
Која нам је и светла и чиста
Причаћу вам браћо моја драга:
— Зашто Србин није комуниста.

Још за време Немањина царства
Син му Растко — чија слава блиста
Српски народ научио српству
— Зато Србин није комуниста.

Проповед му убедљива беше
Силна, снажна, и у име Христа
Говораше: „Српство изнад свеа“!
— Зато Србин није комуниста!

Кроз песму се поколења крепе
Песма дивна, као сунце блиста
Српску децу српским млеком поји
— Зато Србин није комуниста!

Историју нашега народа
Са свакога прочитајте листа
Писали смо нашем — српском крвљу
— Зато Србин није комуниста!

Српски народ кроз векове беше
Увек само националиста
Од некрста своју земљу брани
— Зато Србин није комуниста!

Ко се крсти и Бог му помаже
Ком помогне, савест му је чиста
Зато Србин Божју помоћ тражи
— Зато Србин није комуниста!

ДРАГИЦА Р. АЛЕКСИЋ,
уч. I год. Трг. академије

СРЕДЊОШКОЛСКА ОМЛАДИНА И ДОБРОВОЉЦИ

Данас када српски народ преживљава духовни и материјални препород, омладина игра видну улогу. Она је на челу, она препорођује, она изграђује стазе за бљу будућност. Омладина је визија једне нације. Та визија биће грандиозна једино онда, ако се за основ живота узме начело рада и слоге. Слога мора да постоји међу омладинцима да би се изградила нова стабљина, која ће бити мила и драга сваком Србину. Нарочито ми, средњошколска омладина, треба да се трудимо да створимо слогу и да њоме надахнемо све остале омладинце.

Када су у јесен 1941 године први српски добровољци повели борбу против мрачних и подземних сила и којекаквих интернационала, ми смо их презирали. Сматрали смо их за издајнике, „петоклонаше“, плаћенике и друго. Нисмо мислили о томе да су они обукли суре војничке униформе зато да би сломили обмане и стране упливе којима се предавао велики део Срба. Нисмо знали да су они устали против свих бандита и шумског „романтизма“. Нисмо знали да су устали против оних који су проузроковали пуч од 27 марта 1941 године и несметано доводили пуну слободу пропаганде, која је гурила нашу земљу у пропаст. Још много и много нисмо знали о овим борцима.

И када први пут прошле године дођоше код нас у Крушевцу српски добровољци, ми схватисмо њихову величину. Тек онда смо осетили да нам они мисле добро. Осетисмо да ови борци за опстанак и будућност српског народа још од најранијих тренутака, без иједног часа двоумљења и колебања, претстављају један елитни део српске омладине. Осетисмо да је то, за родну груд, истински забринут табор младих родољуба и да они претстављају симбол српске обнове и најбољу гаранцију Србије за улаз у ред младих европских нација. У њиховим младим срцима

закуцао је опет онај херојски, витешки откуцај, којим је куцало срце српског народа кроз векове. Та омладина, с пушком у руци, иако нејака, прва је истакла своје груди да Србију заштити од којекаквих обмана.

И ево, свакодневно ти млади родољуби проливају своју врелу, омладинску крв и гасе своје младе животе. Али зато је спасена Србија и српски народ. Ми средњошколска омладина знамо и верујемо да је традиционални дух са Светосављем, органским схватањем друштва и заједнице поново постао врховно начело свих Срба. Знамо да су добровољачка дела велика. А велика дела имају свој нарочити сјај. Ако их и тама прекрије, она сијају несмањеном светлошћу.

Српски добровољци су много од себе дали. Они знају да у животу остаје победник онај који је свестан да себе мора принети на жртву да би тиме користио осталима.

Сада је нама, средњошколској омладини, јасно да су добровољци национални заточници и заштитници наших светиња.

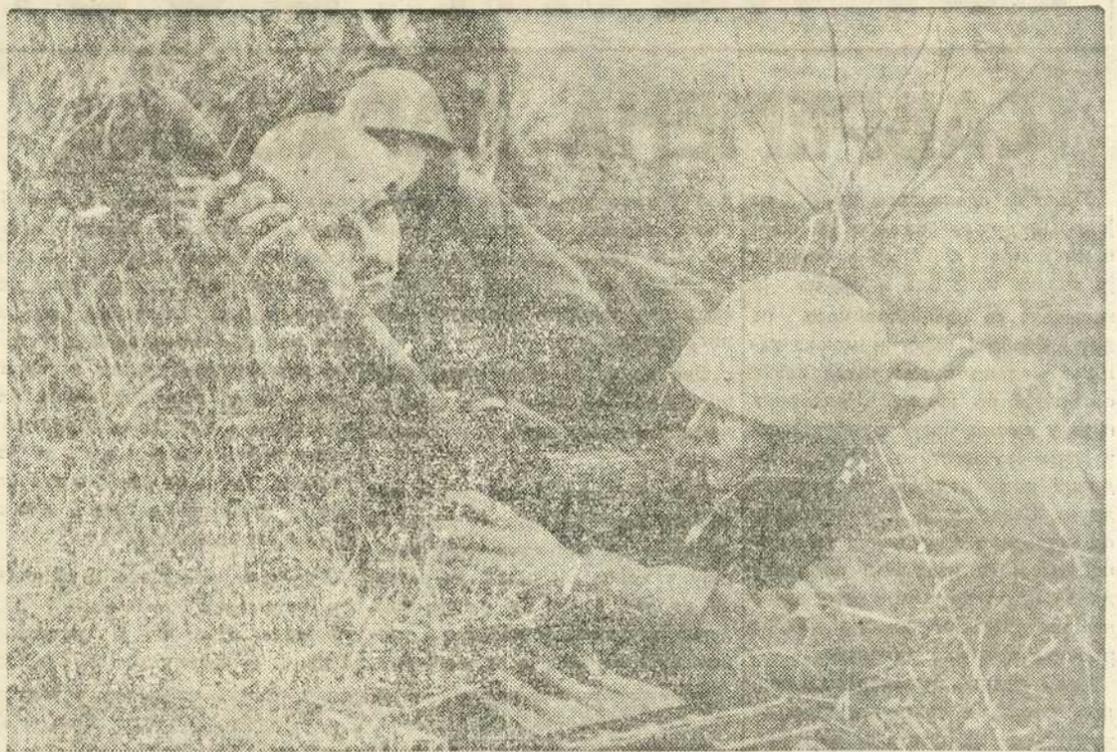
Долази време када ће бити славно бити српски добровољац!

Радмила Ж. Ивковић,
ученица III г. Трговачке академије у Крушевцу

ПОМЕН ЈЕДНОМ ДОБРОВОЉАЧКОМ ЈУНАКУ

У ред добровољачких јунака, палих за добро и спас свога нападеног народа, спада и поручник-добровољац Душан Ђукнић, који је пре шест месеци пао од злочиначке руке.

Помен погинулом поручнику Душану Ђукнићу одржаће се на дан 18 фебруара о. г. на крагујевачком гробљу, у 10 часова пре подне.

Бацач у дејству

(Фото: Арх. В. от. С.Д.К.)

ЈОШ ЈЕДНА ОПОМЕНА БЕЗДУШНИМ БАНДИТИМА

Прохладан децембарски дан: без снега, сунчан али студен. Природа мирно почива.

Касарна 2. чете I. добровољачког пука одаје свакодневни живот. Неки добровољци се умивају, други крпе, трећи спремају собе, а свако са песмом ради свој посао. Тамо се неки окупили у гомилу и пажљиво слушају читање неког интересантног штива или чланка из новина. Касније ће доћи хорске пробе, ради учешћа на црквеном богослужењу, затим рад, сталан и неуморан.

Такав је наш касарнски живот: вечито у раду, на дужности, у тежњи за самоизграђивањем пролазе добровољцима дани на мртвој стражи мајке Србије. Без досаде и тешкоћа. Сваким даном се чак показује чвршћи, одлучнији став добровољца, хероја и мученика. Исто тако, сваки дан има својих лепота. Оне су или блиске свима или их појединци доживљују, а затим слаткоречиво причавају другима.

Слободно време користимо за корисне радове. Оправљамо црквену порту, уређујемо запуштено школско двориште, копамо ровове. Радимо све то са вољом и без гунђања, увек до краја и непосустали.

Наша касарна је у селу Бачевцима, готово на самој обали Дрине. Мало, али пријатно место. Али зато готово сваког дана имамо по мало чаркања са партизанским бандама преко Дрине, у којима се сад купе сви злотвори Српства. Они нас стално изазивају. Пролазе на домет наших пушака. Намерно, певајући своје партизанске песме. Добровољци то не могу да поднесу и чешће прекидају своје послове, да би их колико им је могуће више испрашили. Понекад их и не нападамо, дозвољавајући намерно да их се више искупи, како би постигли веће успехе.

Један од оваквих случајева био је онај који се десило на дан 14 децембра 1943 године. Овог дана постигли смо добар успех у борби са њима.

На супротној страни Дрине приметили смо једну колону, без икаквих ознака легалних одреда или јединица. Одмах се прешло у дејство без оклевања. Дејство је било потпуно ефикасно и успешно. Тачан број бандита није се могао оценити, али смо видели да нису могли издржати нашу ватру и да су почели да беже. Наши „гороломци“ већ су везали преко Дрине и хитали да затру траг злотворима српским. Група добровољаца од петнаестак људи јурила је за бегунцима, позивајући их на предају. На ове њихове позиве, један се партизан предао, док је други ухваћен. Један је успео да побегне. На попришту борбе остало је десетак поубијаних и рањених партизана и партизанки, а затим доста оружја, муниције, бомби, опреме и један коњ.

Тако смо и овога пута опоменули бездушне бандите да знају да има још Срба, који су спремни да се боре за крст часни и

слободу златну. У овој борби, у којој од наших није ни један погинуо нити био рањен, небо је још једном потврдило своје благовољење над храбрим добровољцима.

Живојин Рад. Првуловић
добровољац 4. чете
II. пука С.Д.К.

— АВЕ... АВЕ... —

У знаку новоспасања нови се борци рађају, живе и умиру, на крсту васкрсења...

Њихово животно битисање у горске, орловске, висине, није узалудно војничко јуришање, на неосвојиву тврђаву непокорне даљине...

Газе блато и муљ, рогозе, шеваре и баре. Па, гледај роде — рођени, њих у њиховом стреловитом налету,

не може зауставити мрежа општег кукавиштва, ни сенка жалосне иве тобожњег мучеништва. Већ им нови напон даје да кроз маглуштине сиве, свој благи пут спасења, срећног васкрсења, крунишу венцима славе...

Снажним замахом мишице чупају коров и све препреке утиру, под знаком светог трпљења, борбеног одушевљења, нови се борци рађају, живе и умиру... Другови! Аве... Аве...

Живорад Д. Илић,
добровољац

Српском добровољцу

Кроз очајну борбу за спас Отаџбине
Добровољац иде, не плаши се смрти,
За слободу је спреман да погине —
Својом снагом духа врага ће сагрти.

Срби нису мртви — они живе јоште
Животом борбе, животом за род!
Њихова су срца препуна милоште —
Победе ће своје да уберу плод.

Војнички живот препун је врлине,
Добровољци носе жељену слободу,
Издржати мораш, о ти српски сине,
Јер победа твоја значи спас народу.

Жеља за спасењем сваки дан је већа,
Јунаци падају, страшна крв се лије,
А борба постаје све тежа и жешћа —
Ал' тако се мора — то је спас Србије.

Лагано се ближи зора васкрсења
Заориће песма, забрујаће звона,
Живеће са нама нова поколења —
Све Србе ће везат' једна чврста спона.

Када нам слободе сјану благи зраци
Када ново сунце проспе нови сјај,
Благослов ће слати из гроба јунаци
За вољени народ и за нараштај.

Зато храбар, буди, ти српски војничке,
Ближи се слобода, сунце ће да сине,
Певаће се химна зори која свиће,
А тебе ће свака невоља да мине.

АНГЕЛИНА СИМОНОВИЋ
ученица III год. Трг. академије
Крушевац

ПОВОДОМ 140 ГОДИНА ОД СМРТИ НАЈВЕЋЕГ МОДЕРНОГ ФИЛОЗОФА

КАНТИМИ

ИМАНУЕЛ КАНТ
(Цртеж: Н. Бешевих)

Ма да је о Канту и код нас доста писано, ипак се не може рећи да је његова мисао имала већи утицај на духовни и културни развој српског народа. Његов утицај код нас Срба свео се поглавито на најуже интелектуалне кругове, на стручњаке и професоре чисте филозофије. Али је било утврђено да овај немачки филозоф претставља врхунац метафизике иако је био неприступачан ширим слојевима народа мудрац из Кенигсберга био је за њих оличење филозофије.

Неки од наших писаца, познаваоца Кантове филозофије нашли су у Кантовим моралним ставовима сличности са етиком српског народног песништва. У том смислу нарочито је писао наш познати филозоф Др. Светомир Ристић.

У прве радове о Кантовој филозофији спада сада већ заборављена студија нашег познатог државника Др. Михајла Вујића ПОЛОЖАЈ И ЗАДАТАК ФИЛОЗОФИЈЕ, коју је он издао у Београду 1879 године. Тиме се он појављује као први Кантовач код нас. Пре њега су Алимпије Васиљевић и М. Кујунџић заступали хегелијанизам.

После Вујићеве расправе није било српског чистог филозофа, који није у својим списима додирнуо и Кантово учење. Поред многих чланака и расправа, растуриених по разним часописима, у наше време запажене су две књиге о Канту: Др. Б. Петронијевић: ИМАНУЕЛ КАНТ (1939) и Др. М. Селесковић: КАНТ (1933), из којих доносимо ове одломке, одајући тиме дужну пошту највећем европском и немачком мислиоцу.

Др. МИХАИЛО В. ВУЈИЋ

Прелом у развоју филозофије

КАНТ - херој дужности

Велики немачки филозоф Имануел Кант, од чије се смрти (12-11-1804) баш ових дана тачно навршава 140 година, кликнуо је на једном месту: «Оно што ме увек дивљењем испуњава јесте звездано небо изнад мене и морални закон у мени».

И делујући под тим топлим, такорећи песничким речима и потстреком, Имануел Кант изградио је један, у мисленом погледу, заиста чиновски филозофски систем, а с њим и створио једну од најзначајнијих епоха у развоју људске мисли — епоху критицизма.

С правом је дакле речено да је Имануел Кант после Платона највећи филозоф света.

Син сиромашног седлара и веома побожне мајке, рођен пре 200 и нешто више година (1724), слабог телесног састава али необичне умне силине, Имануел Кант доста се мучио, доста злопатио док није постао славан, док није кућу скупио, док се није у потпуности филозофији предао, да до смрти остане нежењен, девичанствен, да до смрти не изађе из свог родног града Кенигсберга, где ће као велики усамљеник, али пријатан саговорник и омиљени предавач, дати такву науку о мудрости да је она окупила највећи могући број највећих мислилачких глава Европе.

Ко зна колика би галија била потребна да у њој стану сва светска коментаторска дела о генијалном делу усамљеног филозофа из Кенигсберга.

Витез трансцендентног света и непорочног живота једино је и могао примити на себе бреме критике општег људског сазнања и попут своје побожне мајке себе узвисити до првог филозофа протестантизма.

За Имануела Канта обично се каже да је творац:

- 1) модерног интелектуализма и
- 2) модерног морализма.

Што се тиче Кантовог интелектуализма, он би у најкраћим потезима, отприлике овако изгледао:

Ми о стварима не можемо ништа сазнати, чак ни њихове другостепене, декартовске, простор-

не особине: предмет нашег сазнања је само лични привид, а закони под које ти привиди потпадају далеко су од тога да нам протумаче суштину, тј. ствар по себи. Али, ако о ствари по себи не можемо ништа сазнати и ништа тврдити, то не значи да она не постоје, да нису ништа, већ значи да наша наука, сведена на свет појава, пред њима као неумшту стоји. Ми пак, живећи у свету појава и сами смо појава: и наше ја дели се на ја по себи и на ја феноменално. И ту почиње и ту се завршава чувена Кантова епопеја о трансценденталном идеализму.

Другим речима, Кантов интелектуализам уствари се своди на агностички реализам, са кога је опет дефинисан и сам догматизам, који се са своје стране рачва у мистички (надчулно откривење) и емпирички (наиван реализам).

Полазећи од става «да је ум моћ суђења према начелима» Кант је на моралном пољу извео читаву револуцију. Филозоф из Кенигсберга сматрао је да се прави морал мора заснивати једино и само на априорном принципу обавезе и дужности.

На тај начин, једним махом постављена је разлика између класичног и модерног морала.

Кантов револуционарни морализам, у најбржим потезима, отприлике би овако изгледао:

Између добра сматрао-ог као ствар по себи и тога дужности нема измирења: један од њих мора уступити место другоме. По Канту, добро се покоравља дужности: једино и само помоћу дужности може се објаснити добро као такво. Идеја обавезе. Идеја дужности једино је начело из кога потичу све остале идеје: нема апсолутног добра, нема добра по себи, већ само и једино постоји морално добро, тј. оно што је сходно закону дужности. Дужност не заповеда оно што је добро, јер добро је оно што заповеда дужност.

И ту почиње и ту се завршава сјајна Кантова епопеја о «затегоричком императиву».

Имануел Кант 1724—1804) својом ненадмашном критиком умних моћи — умне делатности при сазнању, означио је прелом у развоју нове филозофије. Он је отпочео свој рад у наслону на енглески критички правац у филозофији, и у рукама овако дубоког и моћног мисленика тај је правац изведен готово до крајњих граница својих, изнесен је на ону висину, до које се након Канта још није ни један претставник филозофије узвисио није. С тога се и данас не само сви озбиљнији заступници филозофије, већ и први претставници тачних наука (н.пр. Хелмхолц) враћају на Кантово становиште, у тежњи да у наслону на поуздан темељ филозофије његове из заблуда филозофије „идентичности и апсолутности“ изведу нову критичко-позитивну филозофију, која би се имала изградити у свима деловима њезиним према савременом стању наука. У своме делу: „Prologomena zu einer jeden Rünftigen Metaphysik“ Кант је отворено признао од коликог је утицаја била на њ Јумова филозофија. „Признајем слободно“, вели он сам, „да ми је успомена на Девида Јума пре много година прво разбила догматички дрмеж и дала сасма други правац мојим истраживањима на пољу спекулативне филозофије“. Кант је стајао на висини савременог му знања, и врло је добро знао и схватио, да се само прибирањем искуства грађе даје умножи-

Син сиромашног седлара из Кенигсберга, скроман и научен до животних међа малог, ситног човека, силином својих судова блистао је као Кула светиља. Стављен у групу «позних генија», јер је своје главно дело завршио у 57 години, Имануел Кант, унаоч томе, најлепши је пример како искони дух не зна ни за младост ни за старост, већ једино и само за нужност свог испољавања.

У Имануелу Канту до највеће мере испољена је европска метафизичка мисао, а с њим и његовим критицизмом широм су отворена врата модерног хуманизму.

Звездано небо изнад и морални закон у себи остаје за увек једна од најчовечнијих парола.

Те, и ако ништа више, Имануел Кант је са сјајном сигурношћу увидео моралну разлику између старог и новог света и свој живот и своју срећу и посветио је истраживању новог морала из априорне форме дужности.

Зато му човечанство и дугује много, а његова земља и назив земље трансценденталног идеализма.

ти и проширени знање људско. Он је био дубок познавалац математичког и природног знања и у наслону на то развио је своју моћну критичку филозофију, одредивши на свагда научно становиште у филозофији.

„Наш је век — век критике, којој се све мора да „потчини“. То је полазно гледиште Кантово, које је он већ у уводу своје „Критике здравог разума“ означио. „Не бојим се, вели он сам, да ће когод моје назоре оповрћи, али стрепим да ме неће разумети“.

... Све што је ван искуства и што наше мишљење не може да разуме и схвати, не да се сазнати — јесте трансцендентно. Ту леже границе сазнања. Тако Кант наводи четири трансцендентне идеје: бесконачност света, бесмртност душе, безусловну слободу и неопходно више биће — бог. Кантове властите речи казују најјасније, шта је он подразумевао под тим појмом „нумена“. „Најзад, вели он не да се ни увидети могућност таквих „нуменорум“ и обим, који би се пружао ван сфере појава, остаје вазда празан, тј. ми имамо разум, који би проблематично хтео да иде даље, али немамо за њ опажања, па ни самог појма о могућности таквог опажања, које би нам изван поља искуства дало предмете, над којима би моћ разума нашег могла да се асерторично примени.“ Све што дакле прелази границе искуства и поимања нашег, спада у „нумена“; ту је обележена непомична међа сазнању нашем. Појам „нуменон-а“ означаје дакле у Канта просто границу сазнавања људског и тај појам није самовољно измишљен, већ се ослања на ограниченост чулног опажања — означаје, да чулно опажање не задовољава захтеве радозналост разума нашег. „Овај је појам, као што он сам вели, од негативног значаја и не може ништа позитивно да постави изван границе искуства.“ — „Шта ли су ствари по себи, то ја не знам; а и не треба ми да знам, јер ми се све ствари јављају вазда само као појаве“.

Сва суђења наша, која би излетала ван граница ових, проблематичке су природе — проста нагађања. Ми се у науци морамо, по његовим речима, ограничити и задовољити светом искуства, јер „ствари по себи“ измишљачу се знању нашем. На земљишту искуства научна истраживања могу продирати до у саму вичтарност природних појава; напредак знања на томе пољу не може се ограничити. А у свету појава све иде по законитој узрочној вези, од које ни воља човека не чини изузетка.

Сама природа нашег разума не трпи случајности, већ тежи да све оделитости доведе у суглас, да све подвргне законима узрочне неопходности, који, као што је још Њутн приметио не леже у самим појавама, већ су само облици, којима се људски ум служи, да објасни ниске појава

природних. Такву априорност закона узрочности извео је Кант у критици сазнања нашег.

Савременој филозофији остављено је, да испита основе и постаје сазнања нашег у правцу критичком, што га је Кант отпочео.

М. Т. СЕЛЕСКОВИЋ

Психологија „Критике чистог ума“

XII.
СВЕТ

Пошто човек до знања о свету долази на тај начин што својим сазнањем преиначује оно што постоји независно од његовог сазнања, оно што он назива светом само је, значи, један производ из оног што постоји независно од његовог сазнања с једне стране и начина на који он сазнаје с друге.

А пошто свет зависи од начина сазнања, човек не може да тврди да постоји само један свет, него мора да тврди да постоје тачно онолико светова колико постоје различитих начина сазнања.

Свет, према томе, до чијег сазнања човек може да дође дело је његовог, људског сазнања: он је оно што човек назива антропологизмом.

XIII.

АНТРОПОЛОГИЗАМ

Као непогрешив вођ Кант спроводи, тако, чврстом и сигурном руком, људску мисао између заблуда догматизма и скептицизма, рационализма и емпиризма, метафизичког материјализма и метафизичког идеализма, теизма и атеизма, наивног реализма и имагинационизма, илузионизма и натурализма и води је право једној истини која је, у исти мах, врло стара и врло нова: врло стара, јер је већ Протагора, на четири и по века пре Христа, антиципирао Кантов антропологизам, тврдећи да је човек мера свих ствари; врло нова, јер је Кант антиципирао антропологизам модерне биологије која, тврдећи да различита структура бића условљава и различиту структуру светова њихових, потврђује да је свет који човек може да сазна увек само један антропологизам.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

СУДБИНСКА ПОВЕЗАНОСТ СРБИЈЕ И ЦРНЕ ГОРЕ

Из мемоара Карађорђевог топџиског војводе

КАРА-
ЂОРЂЕ

После пада Карађорђево Србије међу осталим емигрантима нашао се у Акерману, у Бесарабији, и Тома Милиновић, тобишки војвода Карађорђевог, родом из Мориња у Боки Которској. У борби Србије за српску слободу почетком XIX века он је учинио велике услуге. Као мајстор топџиског заната, који није изучио у школи, већ путујући по свету „гледањем утубо“, он је Карађорђу лио топове „и жестоке бумбе и картече, азијатске да гони ски-таче“, како сам каже у једној својој носталгијској песми „Жалост последња и највећа“ у којој, пред смрт, „грдне јаде јади“ што је заборављен од свога рода „који љуби ка' и оба ока“ и остављен да у туђем свету у сиротињи и беди умре. У жељи да се врати у отаџбину и да у њој остави своје кости, он је умро у Акерману 1845 године, у 76 години живота.

Кад је идуће године, 1846, његов пријатељ и поштовалац Сима Милутиновић отишао у Акерман да га по налогу кнеза Александра Карађорђевића као заслужна човека доведе у Србију, која већ беше слободна и призната, он га није затекао у животу. Сарајлија је посетио његов гроб, и од његове жене узео нека његова „сочиненија“ у стиху и прози, донео их у Србију и 1847 године једним делом објавио у Београду под насловом: „Умстворине Томе Милиновића Морињањина бившег војводе Карађорђевог при српској артилерији.“

Другим делом рукописи су остали необјављени до данас. Љубазношћу г. Милорада Милутиновића, архитекте, иначе унука песника Симе Милутиновића-Сарајлије, прегледао сам један још необјављени рукопис Томе Милиновића који је написао у Акерману 1824 године и који носи наслов: „Мнение мое о нараву нашег славносербског народа обитајушћему у Илирику и проча европејска места.“ Рукопис је по садржини занимљив, а писац његов врло бистар и искусан човек који је много путовао и умео да види живот, а са тим у вези, као велики родољуб, да трагично осети тешку судбину српског народа. Ма да без школе, сем што је у младости код неког калуђера изучио за три месеца

„мали буквар“, он паметно размишља, интелигентно уочава мане својих сународника, упоређује их са другим народима и изводи логичне закључке којима објашњава судбину Срба.

Нека Срби загледају свој уисторију и нека се замисле пред овим што им она каже: „Срби су пролили толико храбре и драгоцене крви за туђе кавге и за туђу ползу колико није ни један европски народ излио за сопствену своју ползу и славу!“ Овог родољубивог Србина тешко боле вековне и узалудне жртве српског народа. Он гледа друге народе око себе, види њихов живот и напредак, па се сети својих Срба, и од муке зној га облије. Пуно пута дође му тако да насамо завиче: „Куку земљо, куку завичају!“... и, каже, расплаче се као мало дете...

Два су велика човека у српском народу који се zaloжише да га поправе и ослободе унутрашњих и спољних непријатеља: Карађорђе у Србији и Петар I Његош у Црној гори. Карађорђе је био човек „великог духа и генија“, који је својом простотом проникнуо шта у народу лежи, шта се из њега направити може и каквим средствима може очистити његову душу и запалити у њему љубав к роду и својој отечевини. И као „невисоко учен човек“, он је видео да други кључ за постигнуће тога циља не може употребити до пиштољ, конопац и сабљу...

Али је он то употребљавао само против неваљалаца, лупежа, хајдука, шпијуна, издајника, преслушника и лихвара-зеленаша. И зло чине они „мудраци“ који пребацују Карађорђу за методе које је употребљавао. Кад се брани народ од зла не бирају се средства. То рале сви европски владари, на томе се, каже он, „заснива закон, спокојство, просвештеније и човекољубије нација на свету.“

Карађорђево савременик и сатрудник на српском послу био је владика Петар I Петровић-Његош. Као и о Карађорђу тако и о њему има високо мишљење. Своје „Мнение“ он је и посветио њему, митрополиту „черногорском и приморском“, који је после

Карађорђево катастрофе, са својом Црном гором, остао једина српска нада и символ националне борбе за слободу. Многи су покушали да га ласкавим обећањима намаме да изађе из Црне горе, којом Срби, као Обилићем, вековима живе. Он је са ловћенских висина, које га приближују Богу, са презрењем гледао на сва та ништавна земаљска блага која му се нуде. Ако су Срби изгубили државу и царство, они не смеју изгубити и душу.

Зато је свима понудама претпоставио сури Орлов крш, под којим је, у великом духовном богатству, држао чврсто „зажежену једну малу свећу српске славе“ и са обе руке заклањао је да је не угасе непрестани и јаки ветрови који су се са громовском тутањавом домили о ловћенске литице онако како су се варљива искушења одбијала од цетињског пастира и лопта о његов непоколебани и апостолски дух. И у часу највећих искушења он није губио веру у снагу српског народа и у могућности његова васкрса.

Задивљен пред њим, Карађорђево војвода пита се, коме да посвети своје дело, своје „јаде и плач“, како га зове, па се без двоумљења одлучује за црногорског владика као најдостојнијег српском роду. Никома другом „кром вама неутрудими оче отечества, великомучена света и бесмртне славе и блаженства достојна душо, који у једну руку држите часни крст, а у другу непобедиви мач, и стојите

на страни дан и ноћ, непрестано без промене и почивала.“

Моли, затим, Бога да му подари дуг живот, а после њега да Црној гори за наследника њему достојна; „него се бојим мучно ће то бит“, каже на крају.

Ово предвиђање на крају није му се испунило. Наследник његов био је песник „Горског вијенца“. Живећи далеко у туђем свету, без везе са српском отаџбином, заборављен од људи који су некад сматрали за част да буду његови познаници и пријатељи, војвода Томо није био у могућности да сазна прилике у Црној гори после Петра I, нити да упозна рад и способности његова наследника Владике Рада. О томе је могао да га обавести Сима Милутиновић, али га он није затекао у животу. Зато је свакако после свега и остала неизмењена у оном делу у коме изражава сумњу да ће Црна гора после Петра I добити владара њему равна.

Црногорски митрополит Петар, снажан дух, трудољубив архипастир и душеван човек — после смрти постао је српски светац; Карађорђе, родољубив прегалац и правдољубив јунак — после смрти постао је српски херој. Обојица, савременици и сарадници, чине идеалан лик српског ствараоца једне знамените епохе и оличавају историску и судбинску повезаност српског народа и недељивост интереса Србије и Црне горе.

Др. Р. Марковић

На пољима ЗЕМЉЕ СВОЈЕ...

Нисам само једном уморан био
на земљи драгој!
Нисам само једном на срцу тугу носио
као жиг прогнаних из раја!
Али сам ипак, после свега, за сунце знао,
као биљка у цвету, пун његова сјаја
свим бурама сам грозничаво пркосио.

У љубави сам тражио
снагу, градилачка хтења,
у љубави другара, жене, мајке;
љубављу слатком сам се снажио,
њом ведро болна уверења
и ране, пуне, љуте ране блажио
на црним праговима мрења!

Нисам само једном уморан био
сред хода
на путевима без краја и почетка!
Ове очи су муње сејале
али и сузе вреле у њима сам крио;
оне су многа бића грејале
У безвидним ноћима којима су чаме вејале.

На пољима земље своје
које натапају Мораве, Саве, Млаве,
Тимоци, Дрине, Колубаре,
још таласава житна мора стоје
и над њима жарке зоре плаве,
орлови шестаре.
На пољима земље своје
калио сам дух и тело,
на њима су ми јутра орача и сејача
љубила занете очи и мутно чело,
на њима учих како се корача
кад јавља снове скрије невесело.

ВЕСЕЛИН ФИЛИПОВИЋ

Велики успех концерта Српске државне страже

6 фебруара, први пут од како постоји, Српска државна стража, изашла је на сцену на Коларчевом народном универзитету, и кроз националну музику, песму и рецитацију претставила се широким грађанским слојевима.

Овој веома успелој приредби, присуствовао је претседник српске владе, генерал г. Милан Недић са министрима г.г. Велибором Јонићем, Танасијем Дивичем, Радосавом Веселиновићем, Душаном Ђорђевићем и претседником Београдске општине и управником града Београда Драг. Љ. Јовановићем. Запажени су претставници немачких власти као и бивши министри г.г. Спалаковић, Цинцар-Марковић, инж. Васиљевић, Олћан, државни секретар Цветан Ђорђевић, командант Добровољачког корпуса пуковник Мушички, командант граничне страже пуковник Погачар, као и многе угледне личности из политичких, војних и привредних кругова.

У 17.30 часова ушао је у велику салу Коларчевог народног универзитета претседник српске владе армиски генерал г. Милан Недић.

Његов улазак поздрављен је борним аплаузом и дуготрајним узвицима „Живео“.

Видно тронут, генерал Недић срдечно је отпоздравно присутне и узвикнуо „Живела Србија“, нашта су се нови поклича „Живела“ и бурно плескање дуго проламало салом.

Приредба је отпочела уводном речју мајора СДС Данила Стојановића.

У кратком али снажном говору изнео је мајор Стојановић циљ ове приредбе, захваљујући присутнима што су указали пажњу и омогућили живим припадницима Страже да потпомогну сирочиће својих другова, па и у борби против непријатеља Српства.

„Зато ова приредба, рекао је мајор Стојановић, и није забавног карактера. Она нема никакав пропагандни карактер, нити је Српској државној стражи потребна пропаганда овим путем. Ово је само израз поштовања сенима наших другова, па и за успостављања реда и мира, а њихов број није мали. Више од 950.“

Затим је изнео кратко битно обележје рада Српске државне страже, па је рекао да је њен битни задатак проповедање и продубљавање Српске слоге, јер само слога Србина спасава, једном речју Србија изнад свега и нада све.

„Српски стражар живи, ради, пази, лије зној, сузе и крв, бори се и пада — умире или гине — са народом заједно, јер је судбина народа и његова судбина и обратна“, рекао је мајор Стојановић.

Да би присутни стекли слику о животу, борби и раду Српске државне страже, изнео је мајор Стојановић херојску борбу седморице стражара пољске станице Азана, срез Јасеничког, против знатно надмоћнијег непријатеља.

Ови врли браниоци Србије са свега 30—40 метака на пушку, водили су пуна три часа борбу против педесетоструко јачег непријатеља наоружаног аутоматским оруђима. Станична зграда им је била запаљена, али браниоци нису изгубили присуство духа и успели да нанаваче одбију.

На све присутне веома је потресно деловало описивање јуначке смрти наредника Живана, који је пао у овој надчовечанској борби. Целом салом спонтано, као из једног грла, прелетело је „Славу му“ и сви присутни су устали и ћутањем одали пошту погинулом хероју.

„Ово је један од многобројних примера“, рекао је мајор Стојановић, и умолито присутне, завршавајући свој говор, да саслушају припремљени програм, и да не буду строги критичари, јер Српски стражари не претендују да буду и уметници.

„Лепавемо Новој Србији, која треба да прими под своје окриље сву своју децу Србе, а која жели да буде онако часна, она

ко достојанствена, онако сложна, братска и уједињена како је била Србија Краља Петра Великог Ослободиоца. Такву Србију хоћемо, за такву се Србију боримо, за такву Србију ћемо погинути“, рекао је на крају мајор Стојановић, а кроз салу су се дуго и бурно проламали поклича Новој Србији и генералу Недићу.

После овога отпочео је програм уметничким извођењем великог оркестра Српске државне страже, под управом капелника Седлачека.

У потпуно замраченој сали, тихо су почели да брује звуци песме „Србија драга“, па све јаче и јаче, а онда се изненада отворила завеса, упалила светлост и открила бину, дивно декорисану српским грбом, српским заставама и мотивима, и на њој импозантан хор српских стражара.

Отпочео је родољубиви приказ у песми и слици „Србија драга“ композиција А. Ј. Станковића, која се завршила апотеозом Новој Србији.

Веома је успела рецитација „Виле“ мале Ковачевићеве. „Српског стражару“, док је стражар М. Терзић у рецитацији „Завет стражара“, упућујући генералу Недићу и Новој Србији био изванредан.

Љ. Васиљевић својом рецитацијом „Србија драга“ дубоко је потресао све присутне и био је топло поздрављен. У моменту када је завршавао ову рецитацију обраћајући се српском грбу, и заставама, рефлектори су обасјали грб, који се отворио и у коме се појавио лик чове — младе Србије (мала М. Станковићева у живописној шумадијској ношњи).

Присутни су бурним плескањем и усклицима поздравили нову — младу Србију и стојећи саслушали песму „Ој, Србијо!“ коју је отпевао хор стражара.

У музичком делу најуспелије је било извођење народних песама и кола на фрули (стражар Векић) и народних мелодија на усној хармоници (стражар Барбуловић) уз складну пратњу малог оркестра стражара.

Трио виолина браће Станковић, показао је високи уметнички квалитет, и на позив присутних извршио је неколико мелодија ван програма.

Соло виолина судског п.поручника Милана Станковића открила нам је детског уметника, високих квалитета и великог техничара.

Програм је завршен снажним хорском песмом престоном граду Београду.

Свака тачка овог програма била је награђена бурним аплаузом присутних.

Декор мајора СДС Волхова веома је успео.

По завршеном концерту посетиоци су се разишли у веома лепом расположењу, пријатно изненађени успехом Српске државне страже и на уметничком поључу, у толико пре што су све тачке сем триа и соло виолине, изводили стражари рођени на српском селу, одакле су дошли у српску стражу.

Образовани фонд Српске државне страже примио је од многих племенитих и родољубивих дародаваца прилоге у новцу, који ће изазвати сузе захвалнице и ублажити тежак и оскудан живот оних сирочића чији су родитељи и хранитељи као припадници Српске државне страже положили живот на олтар Отadžине. Фонд ће се дародавцима понаособ захвалити.

„Господин Алфонс“ од Александра Диме-сина као премијера на Коларчевом народном универзитету

Јадни Александар Дима-син! Као ванбрачно дете Александра Диме-оца, осећао је цело животно на себи неправду оваког свог рођења. Стога је овај проблем продубљавао готово стално у својим књижевним стварањима. Природно је, да се борио за једнакост и за реформу законских текстова у овом погледу.

Као плод ових идеја, основаних усталом на чисто реалним мотивима, дошао је познати роман „Госпођа с камелијама“ (1848). Димин рад на драми, као дефинитивној књижевној врсти коју обрађује, дошао је тек после славног успеха сјаја из овог романа постављеног на сцену под именом „Диана д' Лис“.

Овим је ушао у редове савремених познатих драмских аутора Емила Ожјеа, Викторина Сардула, Ежена Лабица, Едуарда Тјерона, Анри Мејака и др, и створио своју позоришту „утилитарно“. Тенденција ове сцене била је у учвршћивању породице и друштва на чисто етичком односу љубави, а противу интереса. Сви комади који су дошли за овим, мада израђени мајсторском руком, данас ипак остављају мало извештачен утисак.

Дима је ово добро осећао и борио се за право живота овим делима кроз своје „Предговоре“, где је бранио дивљи нерв вичи и никантерију мотива. Плод ових стремљења су и расправе „Писма о дневним стварима“, „Човек и жена“, „Питање развода брака“ и „Захтев очинства“. Ова последња тема специјално је нашла видна трага у комедији „Господин Алфонс“ (1874).

Пре и после „Господин Алфонс“, преко сцене Диме-сина дефилирали проблеми брака из интереса („Кад је новац у питању“), проституције („Пољу свет“), деце изван брака („Ванбрачни син“), мајке девојке („Дениза“), чедности мушкарца приликом ступања у брак („Франсијон“) и

др. Али, све то што је обрадио као проблем на лични начин у овим делима, пружио је сумарно и у „Господину Алфонсу“. Дима је имао више пред очима проблеме, него људе свога времена.

Проблем промискуитетног брака, ванбрачног детета, а у вези с тим и родитељства, решен је доста духовито. Природни родитељи мале Адријене су сам Господин Алфонс и Рајмонда, која се после доношења на свет Адријене, удаје за капетана од Монтегена. Међутим, у комаду она ће добити и законите родитеље, самог капетана од Монтегена и г-ђу Ришо, стару богату удовицу и вереницу Господина Алфонса.

Из брачног квадрата током радње испала Господин Алфонс као недостојан отац, који се то осетио само у једном тренутку, а око Адријене се обрађује родитељски троугао, састављен од природне мајке, легалног оца и мужа те природне мајке и легалне мајке, сада бивше веренице њеног природног оца. Овај заплет изазива комичку у овој иначе трагичној радњи и долази закључак комада, да на свету поред рђавих људи ипак има више добрих.

Комад је поставио Петар Матић.

Што се тиче саме глуме, може се и овог пута поновити стара замерка, да свакој студији треба посветити више времена. Радња није само у речи! Гест, мимика, модулација, став, у суштини су неискрпна врела за оживљавање радње, која тек овим постаје главно у комаду.

Блаженка Каталинић у улози Рајмонде од Монтегена, била је одлична. Жанка Стокић као Госпођа Ришо, мада одлична и сугестивна, на моменте је изазивала непотребну комичност својим изразом, који је и онако био подвучен и сувише упадљивом тоаџетом Павле Богатинчевић као

ОМЛАДИНСКИ СТУПЦИ

Визија

И умрећу једном с крстом у руци
У некој изби тамо поврх гробља.
Са сувим уснама немог признања Бога
Опиће ме уморна детињих звона звуци.

Затрнеће поноћ, затрпетаће мир!
Обасјаће глатки мрамор свелу црну хумку.
Вечити Титан што стеђе у мени
Застаће пред задњом лажи према пуку.

И клонућу пред лажи која ме је напајала
И клекнућу пред истином која ме је надвладала
И љубићу жедно Христово распеће.

Ја покајник нисам, исповест не тражим
Једино правде још на гробљу тражим
Видим: гробар летву на свежу земљу меће.

Марко Зорић гимназист

Омладинска књижевна академија „Српског народа“

У низу великих књижевних конкурса које је у току протекле јесени приредио „Српски народ“, средњошколски омладински књижевни конкурс био је нарочито успешан. Огроман број српских средњошколца и средњошколки који је на њему учествовао са обиљем разноврсних литерарних радова, као и радова из разних области науке, показао је свестран и жив интерес наше средњошколске омладине на свим пољима књижевног стварања. Оно што нарочито заслужује да се истакне и подвуче је чињеница да се кроз награђене и ненаграђене радове српских гимназијалаца провлачи снажна и убедљива нит опште српског препорода и новог живота чији ће носници бити баш српски омладинци и омладинке.

После завршеног рада оцењивачког одбора на челу с нашим познатим књижевником Симом Пандуровићем, ауторима најбољих радова додељене су награде претседника Српске владе генерала Недића и министра просвете и вера Велибора Јонића. Предаја ових награда извршиће се у сизиру једне свечане и велике омладинске књижевне академије која ће се одржати сутра преполне у 1³⁰ часова у великој дворани Коларчеве задужбине.

Академију ће отворити претседник Оцењивачког одбора књижевник Сима Пандуровић који ће говорити о значају омладинског књижевног конкурса, па ће затим министар просвете Велибор Јонић извршити свечану предају награда награђеним учесницима у име претседника владе и своје. Др Коста Милутиновић, професор, говориће о теми „Нова српска књижевна генерација“. На крају еке академије награђени добитници и чланови Думе Српског народног послаништва Олга Спигидиновић и Л^ч

Октав или „Господин Алфонс“, богат у изразу, а ипак недовољно изражен у речи. У улогу је требало увести мало више доживљавања.

Петар Матић, као капетан од Монтегена, мада добар, није био сугестиван. Најважнији момент радње, када сазнаје да му жена има кћер из времена пре брака није био довољно обрађен. Пријатно изненађење учинила је Рената Улмански као Рајмондина кћи Адријена. Располаже звучним гласом, добром ликовом, ставом у игри, па с обзиром на своје године, од и сувише мале уметнице треба очекивати добре резултате у будућности.

Споредне улоге, како се то каже, бележника и собара Ремиа, дали су Станко Буханац и Жарко Митровић. Ова двојица су са горњим ансамблом доста допринели, да се Дима-син, ипак осетио на сцени као адвокат незаконитости друштвених изузетака у законитом поретку.

В. М. А.

ливој Живановић читаће одломке награђених радова.

Улазнице за сву јединствену академију по цени од 30—100 динара могу се добити на благодатни Коларчеве задужбине.

Један значајан дошум у историји српског бозеришног живоша

— 1793—1943 —

Како су историчари утврдили, први прави световни позоришни комад, који се на српском језику играо после пада Србије под Ђурђем Смедеревцем, био је *Зао отац и неваљао син*.

Тај комад приказан је тачно пре 150 година, 1783 године.

Комад *Зао отац и неваљао син* написао је немачки књижевник Франц Ксавер Штарк, а на српски га је превео Емануило Јанковић. Доситејев уметник и пријатељ, иначе главни драмски радник у српској књижевности у XVIII веку.

Једини тадашњи српски лист *Славено-Сербскиј Бједомости* донео је приказ о претстави тога комада. У приказу се каже да је комад извођен у Врши, да га је са својим ученицима припремио и извео тамошњи српски учитељ Михаило Крекић.

Комад је приказан у згради вршачке српске основне зграде. У приказу поменутога листа, поводом извођења комада, који је извођен са још две комедије (*Ирод, Богати Човек*) се поред осталог каже:

„У свима трима приликама очевидно доказало сја, к колико образним вештама Српски наш Род од младих ногтеј није способан. Он на све рођен бити видит сја. Родитељи и прочији доброжелатели били су веселијем восхишени, да нису знали како учитељу захвалити, како ли похвалити и возмездити младе ученике, који су првех вредни да се и у новинама публично похваде.“

Пре свега, од ње је баш ове године прошло развио 150 година, па би српско Народно позориште тај датум на неки начин могло прославити.

Друго, тај комад је извела српска омладина, па је то доказ више да је наша омладина одувек волела позориште и својим снагама у њему сарађивала.

Троче, овом приликом треба се сетити и преводиоца Емануила Јанковића, који је, као што је познато, много урадио на ширењу позоришне уметности, превевши, поред осталих немачких комада и Голдонијеве *Терговне*, а све то из разлога да би могао Србе, „незнања ослободити и комедије добре код њи у боље кредит метнути.“

Све су то разлози да се потсетимо на овај значајан датум у историји нашег позоришта и наше дуге позоришне традиције.

МАЛИ ОГЛАСИ

СВАКА РЕЧ ДИН. 8.—
ДРЖАВНА ТАКСА
ДИН. 5.—

ИЗГУБИО САМ личну карту бр. 79 добивену из среза Гружанског округа Крагујевачког, два бона добивена од реквизиције, новац 140.— динара са нотесом Све ово оглашјем за неважеће. Драгослав Гвозденовић, село Мала пчелица, општина Стонова. 27 2—2

ИЗГУБИО САМ личну карту добивену из Престојништва градске полиције, пословну књижицу, решење обавезног рада. Оглашјем за неважеће. Боровоје Ружић. 28 2—2

ИЗГУБЉЕНУ личну карту број 7774 издату од Престојништва полиције из Крагујевца, оглашававам неважећом. Јане Шимшановић—Крагујевац. 29 2—2

ЛИЧНУ КАРТУ бр. 2161 добивену из Престојништва градске полиције у Крагујевцу изгубио сам. Оглашјем за неважећу. Милан Лазаревић. 30 2—2

ЛИЧНУ КАРТУ добивену из Престојништва градске полиције Крагујевцу, изгубила сам. Оглашјем за неважећу. Надежда Милојековић. 31 2—2

ИЗГУБИО САМ личну карту, дуванску књижицу и полицијску пријаву градске полиције. Овим их оглашјем за неважеће. Љубивоје Стевановић. 32 2—2

КУЋНУ ЛИСТУ добивену из Престојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубио сам. Оглашјем је за неважећу. Миодраг Томић. 33 2—2

ЛИЧНУ КАРТУ бр. 16 добивену из среза Гружанског округа Крагујевачког изгубио сам, овим је оглашјем за неважећу. Божићар Јовичић, село Добрача. 34 2—2

ЛИЧНУ КАРТУ добивену из Престојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубила сам, оглашјем за неважећу. Драгиња Перковић. 35 2—2

ЛИЧНУ КАРТУ добивену из Престојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубио сам, оглашјем је за неважећу. Арсеније Минић. 36 2—2

ЛИЧНУ КАРТУ добивену из Престојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубила сам, оглашјем је за неважећу. Душанка Јовановић. 37 2—2

ИЗГУБИО САМ личну карту бр. 415 добивену из среза Гружанског округа Крагујевачког, село Вучковица. Овим је оглашјем за неважећу. Владан Ђукић. 38 2—2

ЛИЧНУ КАРТУ добивену из Престојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубила сам. Оглашјем је за неважећу. Милева Јањић. 39 2—2

ИЗГУБИЛА САМ ђачки лист бр. 25108/39 издат од Правног факултета у Београду. Овим га оглашававам неважећим. Вера Урошевић, студ. права. 41 2—2

ПОЛИЦИЈСКУ ПРИЈАВУ добивену из престојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубила сам. Оглашјем је за неважећу. Стојана Ђорђевић. 42 2—2

МОЈУ КУЋНУ ЛИСТУ у Загребачкој ул. бр. 8 добивену из престојништва градске полиције, изгубио сам. Оглашјем за неважећу. Миодраг Панчић, пиљар. 43 2—2

ХЕРИКТЕРКУ која и штепује, посао сталан, плата добра, храна обезбеђена. Потребује фирма „СПОРТ“ — Крагујевац — Бранкова 18.

54 1—2
ИЗГУБИЛА САМ личну карту бр. 6362, добивену из престојништва градске полиције у Крагујевцу. Овим је оглашјем за неважећу. Радмила Лазић. 54 1—2

ИЗГУБИО САМ личну карту и полицијску пријаву добивену из престојништва градске полиције у Крагујевцу, као и ослобођење од рудника добивено од окружног начелства, све оглашјем за неважеће. Радојица Павловић, Дринчијева 40. 54 1—2

ИЗГУБИЛА САМ личну карту добијену из престојништва градске полиције у Крагујевцу. Оглашјем је неважећом. Живка Шулице. 54 1—2

ИЗГУБИО САМ личну карту добивену из престојништва градске полиције у Крагујевцу, овим је оглашјем неважећом. Селимир Стојановић. 54 1—2

КУЋНУ ЛИСТУ за 1943 издату од престојништва градске полиције у Крагујевцу изгубила сам, оглашававам неважећом Мара Марковић. 54 1—2

СВОЈУ ЛИЧНУ КАРТУ издату од општине Чумић срез Крагујевац, изгубила сам и оглашјем је неважећом. Гачић Ж Јелица. 54 1—3

СА СВОЈОМ ЖЕНОМ Љубинком Стевановић прекинуо сам заједнички живот и овим објављујем да никакве њене дуге не признајем нити хоћу да плаћам. Милија Стевановић, пекар из Крагујевца. 54 1—3

ЛИЧНУ КАРТУ за 1943 год., издату ми од престојништва полиције Ужице, изгубио сам. Оглашававам исту за неважећу Благоје Петровић, шофер из Ужица. 55 1—1

ЛИЧНУ КАРТУ бр. 2067 издату од престојништва градске полиције, изгубила сам. Оглашававам за неважећу. Ружица Петровић, домаћица. — Ужице. 55 1—1

ЛИЧНУ КАРТУ за 1943 годину од престојништва полиције Ужице, изгубила сам. Оглашававам неважећом. Стојка Јанковић — Ужице. 55 1—1

Хемиско чишћење
и бојење одела
„ДРИНА“
Тел. 43-400 Чистоћа а. д.

Државна Хипотекарна Банка

Изложиће јавној продаји са почетним лицитационим ценама следећа имања у ВРЉАЧКОЈ БАЊИ:

12 ФЕБРУАРА 1944 Г.

1) Вила „Недовршена“	Дин. 2.300.000.—
2) Вила „Пансион Сплендор“	Дин. 3.600.000.—
3) Плац поред комесаријата за избеглице	Дин. 1.000.000.—
4) Плац поред „Пајића“	Дин. 100.000.—

Продаја ће се одржати у Београду у банчиној згради Скадарска бр. 33/II, од 10—12 час., где се могу добити сва даља обавештења. 57 1-1

ВЕЛЕТРГОВИНА ВИНОМ И РАКИЈОМ Јездимира С. Шарића

производња ликера, коњак и рума
БЕОГРАД, Нр. Марије 89 Тел. 22-912

Државна Хипотекарна Банка

изложиће јавној продаји са почетном лицитационим ценом следећа имања:

16 фебруара 1944 год.

1) Плац са зградом Бранкова 8	Дин. 5.000.000.—
2) Плац Банатска 19	„ 600.000.—
3) Плац Банатска 5	„ 850.000.—
4) Плац са зградом Милешевска 27	„ 2.400.000.—
5) Плац са зградом Добрачина 10	„ 1.936.000.—
6) Плац са зградом Дојчиновићева 8	„ 250.000.—

19 фебруара 1944 год.

1) Плац са зградама Госп. Јевремова 27	Дин. 3.000.000.—
2) Плац са зградама Барањска 8	„ 600.000.—
3) Плац са зградом Браће Југовића 5	„ 8.500.000.—
4) Плац Банатска 10	„ 500.000.—
5) Плац са зградом Битољска 33	„ 1.900.000.—

Продаја ће се одржати у банчиној згради Скадарска 33/II, где се могу добити сва даља обавештења. 59 1—1

Вачер-об-крсти **ПРОТИВ БОЛЕСТИ**

Откад постоје људи у њиховој историји болести играју злосрећну улогу. Епидемије су затрле пеле народе, маларија и друге тропске болести опустиле су многе непријатне покрајине и учиниле их ненастањенима. Утолико већу вредност имају успеси немачке науке, који налазе свој израз у целом свету познатим „Вачер“-овим лековима.

Ако су заразе и епидемије великих размера данас постале скоро непознате појаве, неке се болести уопште више не појављују, а друге које су пре немновно доводиле до смртог исхода или дугог трајног боловања, сада се лече са сигурношћу, све то није мала заслуга немачких лекова са „Вачер“-овим врстом.

ОГЛАС РЕГ. а. БР. 19614. ОД. 16. XII. 1948

Саопштење: ПРОДАВЦИМА ЗЛАТНОГ НАКИТА

ЗАПАМТИТЕ! да фирма ВРАЧАР купује и од ДАНАС стварно највише плаћа златан накит стари и нови, старо злато, златне зубе, дијаманте, брилијанте, сребро, бакарни, сребрни и златан новац. — Купујемо и од препродаваца.

„ВРАЧАР“, Београд, Палилулска 6. Тел. 28-706
(Продужетак Душанове улице)

Доносиоцу овога огласа уз исплату продате нам робе дајемо — 200.— дин. више. 61 1-1

ВУНУ

од старих вунених отпадака прерађујемо приватним муштеријама.

„ХУМ“ БАНИЋ И УГРЕНОВИЋ
Београд — Цара Николе 10. Тел. 24-270.

Државна Хипотекарна Банка

изложиће јавној продаји са почетном лицитационим ценом следећа имања:

22 ФЕБРУАРА 1944 ГОД.

1) Плац са зградом Космајска 26	Дин. 3.200.000.—
2) Плац са зградом Краља Петра 50	„ 6.500.000.—
3) Плац са зградом Доситијева 17	„ 8.000.000.—
4) Плац са зградама Будимска 19	„ 900.000.—
5) Плац са зградама Добрињска 9	„ 4.000.000.—

25 ФЕБРУАРА 1944 ГОД.

1) Плац са зградом Гундулићев Венац 45	Дин. 650.000.—
2) Плац са зградама Гетеова 10	„ 3.000.000.—
3) Плац са зградама Виноградска 73	„ 400.000.—
4) Плац са зградама Димитрија Туцовића	„ 900.000.—
5) Плац са зградом Стојана Новаковића 9	„ 1.750.000.—

Продаја ће се одржати у банчиној згради Скадарска бр. 33/II, од 10—12 час., где се могу добити сва даља обавештења. 63 1—1